

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Muslimské bratrstvo v Egyptě v letech

2005-2011

Martin Borowski

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra blízkovýchodních studií

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

**Muslimské bratrstvo v Egyptě v letech
2005-2011**

Martin Borowski

Vedoucí práce:

Mgr. Veronika Kramářková

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Obsah

1 ÚVOD	4
2 VÝVOJ MUSLIMSKÉHO BRATRSTVA OD VZNIKU DO VOLEB 2005.....	6
2.1 Období monarchie	6
2.1.1 Vznik Muslimského bratrstva.....	6
2.1.2 Stanovy Muslimského bratrstva a začátek angažování se v politice	6
2.1.3 Poválečný vývoj.....	7
2.2 Období revoluce a republiky za vlády Násira	8
2.3 Období vlády Anwara as-Sádáta	10
2.4 Muslimské bratrstvo za vlády Muhammada Husního Mubáraka.....	10
2.4.1 80. léta 20. století	10
2.4.2 90. léta 20. století	11
2.4.3 2000-2005	13
3 PREZIDENTSKÉ A PARLAMENTNÍ VOLBY 2005.....	15
3.1 Prezidentské volby	15
3.2 Parlamentní volby	15
3.2.1 Výsledek voleb	15
3.2.2 Příčina úspěchu Muslimského bratrstva.....	17
3.2.3 Průběh voleb	21
4 MUSLIMSKÉ BRATRSTVO V PARLAMENTU (2005-2010)	22
4.1 Proč Muslimské bratrstvo soupeřilo ve volbách?	22

4.2 Programové cíle Muslimského bratrstva	24
4.2.1 Úvod	24
4.2.2 Demokracie a lidská práva	25
4.2.3 Vytvoření islámského státu?.....	26
4.2.4 Ženy a nemuslimové	27
4.2.5 Ekonomika.....	28
4.2.6 Zahraniční politika	29
4.3 Prostředky k dosažení programových bodů	29
4.4 Výsledky působení Muslimského bratrstva v parlamentu	31
4.4.1 Demokratizace a lidská práva	31
4.4.1.1 Ústavní dodatky 2007	32
4.4.2 Islamizace.....	34
4.4.3 Ženy.....	35
4.4.4 Ekonomika.....	36
4.5 Popularita Muslimského bratrstva	37
5 ROK 2011 A ARABSKÉ JARO	39
5.1 Průběh.....	39
5.2 Úloha Muslimského bratrstva.....	39
6 ZÁVĚR	44
7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	46
Literatura.....	46
Časopisy	47
Internetové zdroje	47
8 RESUMÉ	51

1 ÚVOD

Muslimské bratrstvo je v současné době největší a nejrozšířenější islamistické hnutí. Velmi výrazně zasahuje do moderních dějin arabských států. Muslimské bratrstvo je mimo jiné i politickým aktérem, se kterým se musí počítat.

Náplní této práce je výzkum politické činnosti Muslimského bratrstva v místě jeho vzniku, tedy v Egyptě, od roku 2005 do roku 2011. Považuji za nezbytné vycházet z historického kontextu, proto v úvodní kapitole popíši okolnosti vzniku Muslimského bratrstva a jeho proměnu v průběhu 20. a začátku 21. století. V této kapitole rovněž představím stanovy Bratrstva, na základě kterých bylo hnutí vystavěno. V závěru tyto původní stanovy porovnáám se stanovami, které byly aktuální pro mnou zkoumané období. Tímto způsobem zjistím, do jaké míry se myšlenky dnešního egyptského Muslimského bratrstva liší od toho původního.

Hlavní výzkum své práce začnu ve třetí kapitole. Zde zanalyzuji prezidentské a parlamentní volby konané v roce 2005. Mým cílem v této kapitole bude zjistit, proč byl volební výsledek Muslimského bratrstva tak dobrý. Během tohoto výzkumu budu vycházet z teorií, které ve své knize uvádí Lisa Blaydes.

Ve čtvrté kapitole se již zaměřím na samotnou parlamentní činnost Muslimského bratrstva. Představím zde stanovy a programové cíle Bratrstva, se kterými vstupovali do voleb. Následně uvedu prostředky, které měli zvolení zástupci Muslimského bratrstva k dispozici při plnění tohoto programu. Cílem této části práce je zhodnotit, nakolik bylo Bratrstvo v parlamentu úspěšné při plnění svého programu. Tohoto cíle dosáhnu tak, že porovnáám předvolební program Muslimského bratrstva se situací v Egyptě na konci volebního období v roce 2010.

V závěrečné kapitole se budu zabývat arabským jarem a nástupem Muslimského bratrstva k moci. Bude mě zajímat, jakými kroky se Bratrstvo dopracovalo k vítězství ve volbách na konci roku 2011. Dále mě

bude zajímat, jak se do tohoto revolučního roku promítlo působení Muslimského bratrstva ve volebním období 2005-2010.

Arabská jména a názvy v mé práci budou přepisovány do latinky podle knihy Luboše Kropáčka *Duchovní cesty islámu* (Kropáček 1993:275). Protože se má práce zabývá Egyptem, budou však přepisy některých egyptských jmen a názvů uzpůsobeny egyptskému dialektu arabštiny.

2 VÝVOJ MUSLIMSKÉHO BRATRSTVA OD VZNIKU DO VOLEB 2005

2.1 Období monarchie

2.1.1 Vznik Muslimského bratrstva

Muslimské bratrstvo bylo založeno Hasanem al-Banná. Al-Banná byl učitelem arabštiny a výrazným kritikem přítomnosti Britů v Egyptě. Velký vliv na formování Hasanových myšlenek měl jeho otec, který byl imámem v Hasanově rodném městě, a dále i saláfista Rašíd Ridá. Po vystudování univerzity Dár al-^ulúm v Káhiře se stal al-Banná v roce 1927 učitelem arabštiny ve městě Ismá^uílíja. Tuto práci vykonával až do roku 1946 (Mitchell 1993:1-6).

Již ve třinácti letech se al-Banná podílel na protibritském povstání v roce 1919. Přestože byl britský protektorát zrušen již v roce 1922, byl tento akt formální a Britové měli stále v Egyptě výrazný vliv (Gombár 2009a:496). Britové zde měli nejen vojenskou posádku, ale i výrazný ekonomický vliv. Dobře viditelné to bylo právě ve městě Ismá^uílíja, ležící u Suezského průplavu, který byl pod správou Velké Británie. Životní úroveň zahraničních občanů a Egyptanů se jak ve městě, tak i v celé zemi na první pohled velmi lišila. Hasan al-Banná, jako výrazný odpůrce britské okupace, na tuto skutečnost zareagoval založením Muslimského bratrstva, které formálně vzniklo v roce 1928 v již zmíněné Ismá^uílíji (Mitchell 1993:7-8). Oficiálně však Bratrstvo vzniklo až o rok později, a to v roce 1929 (Gombár 2009a:509).

2.1.2 Stanovy Muslimského bratrstva a začátek angažování se v politice

Muslimské bratrstvo tedy vzniklo jako reakce na britskou okupaci. Základní ideologii Bratrstva vystavěl al-Banná na odporu vůči Velké Británii. Za hlavní problémy egyptské společnosti považoval kapitalismus a ekonomickou nadvládu Velké Británie, westernizaci egyptské

společnosti, imperialismus a zkorumpované egyptské politické strany. Do značné míry vinil ze současného stavu Egypta také ^oulamá z al-Azharu, kteří podle něj rezignovali na své povinnosti vést a učit národ a bránit islám. Východisko viděl al-Banná v návratu ke kořenům islámu, což zahrnovalo především zavedení šari^oi jako základ práva, opětovné propojení státní a náboženské moci a ustanovení Koránu jako základ ústavy (Mitchell 1993:209-243).

Muslimské bratrstvo vzniklo jako islamistické hnutí, jehož úkolem bylo šířit výše zmíněné ideje. Tohoto cíle dosahovali Bratři přednášením na veřejných místech, především v mešitách, ale také přímou komunikací s lidmi v jejich domovech a v práci (ibidem:9). Masovou podporu získávalo Bratrstvo zakládáním škol, nemocnic, ale i továren (Gombár 2009a:515). Vliv si organizace získala nejprve ve městě Ismá^oílija, kde také vzniklo jejich středisko. Během čtyř let se Bratrstvo rozšířilo do oblasti v celé šíři Suezského průplavu a postupně se jejich myšlenky dostávaly do Káhiry (Mitchell 1993:9-15).

Politicky se Bratrstvo začalo angažovat až po nástupu krále Fárúqa na trůn v roce 1936. Bratrstvo Fárúqovi vyjádřilo svoji podporu a zaslalo mu dopis obsahující memorandum Muslimského bratrstva. Tento dopis vešel ve známost pod názvem *Ke světlu* a je považován za začátek politické aktivity Muslimského bratrstva. Na počátku druhé světové války zastávalo již Muslimské bratrstvo pozici jedné z nejvlivnějších politických organizací v zemi (ibidem:9-15).

2.1.3 Poválečný vývoj

Po druhé světové válce ustanovuje Muslimské bratrstvo ve své organizaci zvláštní sekce sociálních a charitativních služeb. Zároveň však nastává radikalizace Bratrstva, a to především po vypuknutí první arabsko-izraelské války v roce 1948. Již o rok dříve, v roce 1947, se Muslimské bratrstvo začalo připravovat na džihád a měsíc před vypuknutím konfliktu vyslalo do pohraničí první oddíl dobrovolníků. Bratrstvo se začalo také častěji podílet na atentátech namířených na

politické představitele. Pro vládnoucí stranu Wafd představovalo Bratrstvo stále větší hrozbu¹, a proto předseda vlády Nuqráší Paša 8. prosince 1948 Muslimské bratrstvo rozpustil a zabavil jejich majetek. Ještě téhož měsíce byl předseda vlády zastřelen jedním ze členů Bratrstva. Ihned vyvstaly spekulace, že Hasan al-Banná přestává mít kontrolu nad radikálním křídlem své organizace. Vše vyvrcholilo 12. února 1949, kdy byl na vůdce Muslimských bratrů spáchán atentát. Z vraždy nikdo nebyl obviněn, ale spekulovalo se nad tím, že za atentátem stála egyptská vláda. Přestože byla organizace ilegální a neměla vůdce, nezanikla. V roce 1951 se do čela postavil právník Hasan al-Hudajbí, zastánce umírněného fundamentalismu. V rámci uvolnění napětí byl Bratrům navrácen zabavený majetek, a přestože oficiálně byla stále jejich činnost zakázána, v praxi byli tolerováni (Gombár 2009a:525-530).

2.2 Období revoluce a republiky za vlády Násira

Dne 23. července 1952 proběhl v Egyptě převrat Svobodných důstojníků, král Fárúq byl svržen a dne 18. června 1953 byla vyhlášena republika. Země se ocitla pod správou Rady revolučního velení, v jejímž čele stál pozdější prezident Gamál ^cAbd an-Násir. Muslimské bratrstvo v čele s al-Hudajbím vycítilo příležitost aktivně se podílet na vládě a revoluci podpořilo. Počáteční spolupráce Muslimského bratrstva a Rady revolučního velení ovšem brzy přešla do mocenského soupeření. Fundamentalistickému Muslimskému bratrstvu se nelíbila především přílišná sekularizace režimu. Od podzimu roku 1953 pak začalo Muslimské bratrstvo revoluční vládu otevřeně kritizovat. V lednu následujícího roku byl Radou revolučního velení vydán dekret zakazující činnost Muslimského bratrstva (Gombár 2009b:558; Zollner 2009:25).

Rok 1954 je pro historii Muslimského bratrstva zásadní. Nejen, že bylo podruhé od svého vzniku vládou zakázáno, ale na podzim tohoto roku začalo být také pronásledováno a perzekuováno. Vše odstartoval

---

¹ Probritská strana Wafd se bála především převratu ze strany Muslimského bratrstva (Gombár 2009a:525-530).

neúspěšný atentát na Gamála °Abd an-Násira 26. října 1954. Za neúspěšným atentátem stál jeden z členů Muslimského bratrstva. Organizace byla po tomto pokusu označena za teroristickou skupinu, která se snaží svrhnout vládu a změnit politický systém. Rozpoutala se ze strany vlády vlna represí vůči Bratrstvu. Členové Bratrstva, včetně čelních představitelů, byli zatýkáni. Nad sedmi členy Muslimského bratrstva, včetně al-Hudajbího, byl v prosinci 1954 vynesena rozsudek smrti. Šest z nich bylo popraveno, rozsudek pro al-Hudajbího byl změněn na doživotí. Uvolnění situace nastalo až po skončení Suezské krize v roce 1957 a po odchodu britských vojsk ze země. Násir tímto vítězstvím dostatečně upevnil svoji pozici a Muslimské bratrstvo přestal vnímat jako hrozbu (Zollner 2009:36-40).

K dalšímu uvolnění situace mezi Muslimskými bratry a Násirem došlo v roce 1964. Věznění členové Bratrstva byli propuštěni. Mezi nimi byl mimo jiných i významný ideolog Bratrstva Sajjid Qutb², jehož myšlení se ve vězení značně zradikalizovalo. Především jeho dílo *Milníky na cestě*, které sepsal ve vězení, se stalo významným zdrojem pro některá fundamentalistická islámská hnutí, zejména pak pro Muslimské bratrstvo. Qutb v této knize volá po džihádu a odmítnutí jakékoliv kultury vyjma islámské. Na svobodě pobyl Qutb pouhých osm měsíců, v roce 1965 byl opět zatčen (al-Mehri 2006:7-12).

V roce 1965 propukla nová vlna zatýkání, kdy kromě Qutba byli zatčeni i další představitelé Muslimského bratrstva. Bratři byli zatčeni pod záminkou chystaného atentátu na Násira, hlavním důvodem však byla Qutbova kniha *Milníky na cestě*, která kompletně zpochybňovala egyptský režim. Souzeno bylo celkem 360 členů Bratrstva, z nichž šest, včetně Sajjida Qutba, bylo odsouzeno k smrti a popraveno (Gombár 2009b:596; Zollner 2009:43-44).

---

² Qutb stejně jako al-Banná vystudoval Dár al-°ulúm a stal se učitelem. Později se stal členem strany Wafd a v roce 1948 byl poslán na stáž do USA. Ihned po příjezdu do Egypta se připojil k aktivitám Muslimského bratrstva (al-Mehri 2006:7-12).

2.3 Období vlády Anwara as-Sádáta

Dne 28. září 1970 zemřel Násir a na jeho místo nastoupil viceprezident Anwar as-Sádát, s nímž přišlo opětovné uvolnění vztahů mezi vládou a Bratrstvem (Gombár 2009b:622-621). Po svém nástupu propouští z vězení členy Muslimského bratrstva, včetně jejich vůdce al-Hudajbího, přesto jejich činnost nikdy oficiálně nelegalizuje. V roce 1973 al-Hudajbí umírá a na jeho místo nastupuje již v pořadí třetí vůdce °Umar at-Tilmisání. Vztahy as-Sádáta a Muslimského bratrstva se ochladily a Bratrstvu je znovu znemožněno veřejně působit (ibidem:639).

2.4 Muslimské bratrstvo za vlády Muhammada Husního Mubáraka

2.4.1 80. léta 20. století

Po atentátu na Anwara as-Sádáta, spáchaném v roce 1981, se prezidentského úřadu ujímá Muhammad Husní Mubárak. V počátcích Mubárakovy vlády se politika i ekonomika ubírala směrem, který nastavil Sádát, tedy cestou liberální ekonomiky, soutěživých voleb a pluralismu v politice. Mubárak byl proto považován za liberálního a pro-demokratického prezidenta, což dokazovaly i parlamentní volby konané v roce 1984. Tyto volby jsou dodnes považovány za spravedlivé a pluralistické, protože i v minulosti zakázané strany měly možnost v těchto volbách soutěžit (Blaydes 2011:38; Darraj 2007:62).

Z nástupu Mubáraka do prezidentského úřadu těžilo i Muslimské bratrstvo. Přestože Mubárak nikdy Bratrstvo nelegalizoval, jeho vztahy s ním nebyly na počátku vlády nijak napjaté, a Bratrstvo bylo proto v praxi tolerované. Na uvolnění vztahů mezi Bratrstvem a egyptskou vládou zareagovalo Muslimské bratrstvo plánem dosáhnout moci legální cestou – účastí ve volbách do parlamentu. Vzhledem k tomu, že Bratrstvo bylo oficiálně zakázané, ve volbách v roce 1984 kandidovali členové Bratrstva do dolní komory parlamentu (dále jen parlamentu) na kandidátních listinách strany Nový Wafd. Toto spojení, vyjednané at-Tilmisáním, se

ukázalo jako výhodné. Bratrstvo a Wafd jako jediní z opozice dokázali pokořit 8% hranici pro vstup do parlamentu a zasedli zde spolu s vládní stranou NDP. Daný úspěch měl spíše symbolický význam, protože tato koalice získala pouhých 58 křesel z celkového počtu 448, přičemž pouhých 8 z těchto 58 křesel připadlo Bratrstvu (Blaydes 2011:38; el-Ghobashy 2005:378).

Úspěchy ve volbách vedly ke změnám v idejích Muslimského bratrstva. Bratři do své oficiální rétoriky přijali myšlenky demokracie a pluralismu, kterým dříve vzdorovali. Ustoupili od požadavku zavedení islámského práva v celém rozsahu a byli otevřeni diskuzi o demokratických reformách. Muslimské bratrstvo od 80. let 20. století již nevystupuje jako anti-systémové hnutí, ale jako organizace hlásající demokracii, svobodu a rovnost (Wickham 2011:207).

Spolupráce Muslimského bratrstva a Nového Wafdu ale nevydržela dlouho. V parlamentu se projevila nekompatibilitnost ideologie Bratrstva, toužícím po islamizaci, se sekulární ideologií Nového Wafdu. I z tohoto důvodu vstupovalo Bratrstvo do voleb v roce 1987³ na kandidátní listině spolu s egyptskou Stranou práce a stranou al-Ahrar. Tato koalice byla ve volbách úspěšná a získala 56 křesel. Nejvíce z těchto křesel připadlo Muslimskému bratrstvu, které si výrazně od předchozích voleb polepšilo (el-Ghobashy 2005:379).

2.4.2 90. léta 20. století

Muslimské bratrstvo se po volbách v roce 1987 stalo nejsilnější opoziční stranou. Vláda si začala uvědomovat nebezpečí, které pramenilo z posílení opozičních stran, především pak Bratrstva. Mubárak proto nechal volební zákon vydaný před volbami v roce 1987 vyhlásit jako protiústavní. V důsledku toho byl v roce 1990 rozpuštěn „protiústavně“ zvolený parlament a vypsány nové volby. Muslimské bratrstvo tyto volby bojkotovalo, aby dalo najevo svoji nespokojenost s politickým

---

³ V této době byl již nejvyšším vůdcem Bratrstva Muhammad Hamíd Abú an-Nasr, který vystřídal at-Tilmisáního v roce 1986 (El-Ghobashy 2005:377).

inženýrstvím Mubáraka. Bratrstvo ovládlo profesní svazy a svůj vliv na politiku uplatňovalo skrze ně (el-Ghobashy 2005:381; Wickham 2011:208).

Popularita Husního Mubáraka začala postupem času klesat a naopak podpora Muslimského bratrstva narůstat. Tento trend umocnily události z října roku 1992. Zemětřesení o síle 5,8 Richterovy stupnice zasáhlo Káhiru. Reakce Muslimského bratrstva byla rychlejší a pomoc efektivnější než jakou mohla poskytnout egyptská vláda. Bratrstvo si tím zajistilo ještě výraznější popularitu, zatímco vláda pouze kritiku (Darraj 2007:73-75). Vláda navíc v reakci na efektivní pomoc, kterou zorganizovalo Bratrstvo, prosadila zákon, že jakákoliv veřejná sbírka musí být schválena státem (el-Ghobashy 2005:381).

Od této chvíle se vláda s obrovským vypětím snažila potlačit Bratrstvo. Nejprve omezila jeho moc v profesních svazech zákonem z roku 1993⁴ (ibidem:381-382), následně byl v roce 1995 Muslimskému bratrstvu připsán pokus o atentát na Mubáraka v Etiopii. Členové Bratrstva byli zatýkáni a bylo jim tak znemožněno účastnit se parlamentních voleb konaných v témže roce (Darraj 2007:76; Blaydes 2011:150).

Od poloviny 90. let procházelo Bratrstvo vnitřními změnami. Nejprve v březnu 1994 vydala organizace prohlášení o rovnosti ženských politických práv: podle tohoto prohlášení má žena právo volit i být volena. Zde je vidět obrovská změna v ideologii a obrat k pragmatické politice, protože toto prohlášení je namířeno zcela proti ideologii, kterou v 70. letech razil at-Tilmisání (el-Ghobashy 2005:382-383). Následně v lednu 1996 umírá vůdce an-Nasr, který je nahrazen Mustafou Mašhúrem. Mašhúr ovšem nebyl demokraticky zvolen, jak tomu bylo zvykem, nýbrž vybrán Má'ímúnem al-Hudajbím, synem druhého lídra organizace, který si udržoval uvnitř Bratrstva výrazný vliv. V témže roce také dospívá

---

⁴ Zákon říká, že kandidát do výkonného výboru svazu potřebuje získat alespoň 50% hlasů. Tento zákon byl přijat bez vědomí svazů a všichni členové svazů se proti němu vzbouřili (el-Ghobashy 2005:381-382).

k vrcholu vnitřní spor, který vznikl v 80. letech, mezi reformisty a konzervativnějším křídlem. Reformní křídlo se od Bratrstva odštěpuje a zakládá středovou stranu al-Wasat (Pargeter 2013:36-38). Takto vnitřně rozpolcené Bratrstvo, jehož někteří významní představitelé stále seděli ve vězení následkem zatýkání v roce 1995, vstoupilo do voleb v roce 2000. Za Bratrstvo kandidovala poprvé i žena, a to Džihane al-Walafawí (el-Ghobashy 2005:382-383). Před těmito volbami proběhla nová vlna zatýkání, přesto se Muslimskému bratrstvu povedlo získat 17 mandátů (Hamzavy – Brown 2010:16).

2.4.3 2000-2005

Po útocích z 11. září začaly být všechny islamistické organizace Západem vnímány jako potenciálně nebezpečné, Muslimské bratrstvo nevyjímaje. Díky tomu mohla egyptská vláda před světem ospravedlnit všechny represivní kroky, které proti Bratrstvu v minulosti podnikla. Tato situace se Bratrstvu přirozeně příliš nezamlouvala a snažilo se v médiích očistit. Především reformní křídlo mladších členů využívalo zvýšené pozornosti novinářů. Snažili se prezentovat liberální demokratické myšlenky, které Bratrstvo zastávalo. Reformní křídlo začalo díky těmto událostem na začátku milénia uvnitř organizace posilovat. V roce 2004 bylo vrcholem tohoto trendu zvolení Muhammada Mahdího Akifa na post nejvyššího vůdce⁵. Akif, ač spíše konzervativní, liberálnímu proudu naslouchal. Výsledkem střetávání dvou silných proudů uvnitř Bratrstva byl dokument *Muslim Brotherhood Initiative: On the General Principles of Reform in Egypt*, vydaný v roce 2004. Tento dokument určoval další směřování Muslimského bratrstva a střetávaly se zde liberální a konzervativní myšlenky. Na jednu stranu je zde jasná podpora liberálně demokratických myšlenek, na stranu druhou zde nechybí ani požadavek na změnu společnosti od úplného základu⁶ (Pargeter: 2013:39-41). Sám

⁵ Muhammad Akif v tomto roce nahradil zemřelého Má'ímúna al-Hudajbího, který v roce 2002 nastoupil na post po Mašhúrovi (Pargeter 2013:39).

⁶Největší kontrast je mezi požadavkem vybudovat demokratický stát na liberálních principech a mezi požadavkem na omezení lidských svobod tak, aby byly v souladu s islámem (Pargeter 2013:39-41). Více budu tento dokument rozebírat ve čtvrté kapitole.

Akif pak vyslovil přání Muslimského bratrstva fungovat jako legální politická strana (el-Ghobashy 2005:389).

Konec roku 2004 opět přinesl důkaz o snižující se popularitě prezidenta Mubáraka. V prosinci tohoto roku proběhla první veřejná demonstrace nově vzniklého hnutí Kifájat. Demonstrace nebyla primárně zaměřena proti vládě, ale proti samotné osobě Mubáraka, jednalo se o první demonstraci tohoto druhu. Kifájat chtělo zamezit především znovuzvolení Mubáraka v chystaných prezidentských volbách a dále možnosti převzetí prezidentského úřadu Mubárákovým synem Gamálem. Do protestů pokračujících i na jaře roku 2005 se postupně zapojila většina opozičních stran, včetně Muslimského bratrstva. Bratrstvo se ovšem zapojilo až v květnu, tedy poté, co mladší liberálnější členové zkritizovali vedení za jeho nečinnost. Aktivní participace Muslimského bratrstva se sice dostavila až v pozdější fázi demonstrací, ale zato byla jejich účast viditelná. Protesty pořádané Bratrstvem zdaleka přesáhly ty, které pořádalo hnutí Kifájat. Jen během května uspořádalo Bratrstvo na 41 demonstrací, do kterých se zapojilo více než 70 000 osob. Popularita Muslimského bratrstva tak stále rostla: vše se událo před prezidentskými a parlamentními volbami v roce 2005 (Arafat 2009:158-160,173; Wickham 2011:212).

3 PREZIDENTSKÉ A PARLAMENTNÍ VOLBY 2005

3.1 Prezidentské volby

V září roku 2005 proběhly prezidentské volby. Byly to historicky první prezidentské volby, ve kterých byl prezident volen přímo a nebyl navržen pouze jeden kandidát (OECD 2006:255). Podle Republikánského mezinárodního institutu (IRI), který později monitoroval průběh parlamentních voleb, byl tento Mubárakův krok překvapivý (IRI 2005:3). Podle mého názoru byl tento krok čistě pragmatický. Zavedením soutěživosti voleb, reagoval Mubárak na již zmíněné protesty vyvolané koncem roku 2004. Tímto krokem prezident navodil zdání, že jeho režim směřuje k demokracii. Utlumil tím tak rozhořčení obyvatel. Zároveň tímto krokem Mubárak zvýšil svoji legitimitu, jelikož prezident vzešlý ze soutěživých voleb se zdá být silnější a občany podporovanější než vítěz prezidentských voleb bez protikandidáta.

Skutečnost, že svolení k účasti protikandidátů během prezidentských voleb bylo jen prostředkem pro zvýšení popularity a legitimacy Mubáraka, dokazuje fakt, že vláda nejprve povolila monitoring voleb egyptským i zahraničním organizacím, ale později ho zakázala. Kontrolu nad volbami prováděli soudci, jejichž nasazený počet ovšem nepokryl všechny volební místnosti, čímž nebyla zajištěna úplná kontrola voleb. Navíc přibližně 1500 soudců, kteří byli známí svojí náklonností k reformám, nebylo k monitoringu voleb připuštěno (IRI 2005:8-9). Všechna tato fakta a navíc i skutečnost, že Mubárak zvítězil s celkovým počtem 88,6% hlasů (OECD 2006:255), napovídá, že volby byly zmanipulovány v Mubárakův prospěch.

3.2 Parlamentní volby

3.2.1 Výsledek voleb

Po prezidentských volbách přišly na řadu volby parlamentní. Volby byly rozděleny do tří kol a proběhly v listopadu a prosinci roku 2005.

Kandidátům Muslimského bratrstva bylo dovoleno oficiálně kandidovat pod záštitou Bratrstva, přestože organizace dosud přetrvávala v ilegalitě. Před volbami se očekávalo vítězství vládnoucí strany NDP, což se také potvrdilo (IRI 2005:22). Vládní strana získala „pouhých“ 70% hlasů, zato velkým překvapením se stal výsledek kandidátů Muslimského bratrstva, kteří získali téměř 20% hlasů a stali se tak nejsilnější opoziční silou v parlamentu (viz tabulka 1).

Tabulka 1: Výsledky parlamentních voleb

2005 Dolní komora parlamentu	Počet získaných křesel
Národní demokratická strana (NDP) Poslanci NDP (152 křesel) + Nezávislí kandidáti přidružení k NDP (172 křesel)	324 křesel
Muslimské bratrstvo První fáze voleb (34 křesel) + druhá fáze (42 křesel) + třetí fáze (12 křesel)	88 křesel
Opozice Al-Wafd (6 křesel) + At-Tagammu (2 křesla) + Al-Ghad (2 křesla) + Al-Karama (2 křesla)	12 křesel
Nezávislí (4 ke sklonům hlasovat proti opozici)	8 křesel
Dosud neobsazená křesla (budou doobsazena v opakované volbě, datum konání neznámé)	12 křesel
Dosazení kandidáti (5 žen – 4 Koptové – 1 Muslim dosazený prezidentem Mubárákem)	10 křesel
Celkem	454

Zdroj: IRI (2005). *2005 Parliamentary Election Assessment in Egypt* (<http://www.iri.org/sites/default/files/Egypt's%202005%20Parliamentary%20Elections%20Assessment%20Report.pdf>, 15. 3. 2014).

Tyto volby znamenaly pro Muslimské bratrstvo i pro opozici obrovský úspěch. Za celou dobu vlády prezidenta Mubáraka se nepovedlo žádnému jinému politickému uskupení dosáhnout takového

výsledku, jakého dosáhlo Bratrstvo v těchto volbách (Gombár 2009b:648). Počet křesel získaných Bratrstvem byl však v porovnání s počtem mandátů obsazených stranou NDP marginální; Bratrstvo tak v žádném případě nemohlo pomýšlet na participaci ve vládě.

3.2.2 Příčina úspěchu Muslimského bratrstva

Lisa Blaydes ve své knize uvádí tři různé důvody, proč Muslimské bratrstvo tak výrazně posílilo (Blaydes 2011:154). Prvním z nich je rostoucí podpora islámu. Podle Blaydes tato podpora postupně vzrůstá od 70. let. Tuto skutečnost dokládá statistikou prodaných knih v Egyptě, kde 85% zakoupených knih je náboženských (ibidem 2011:154).

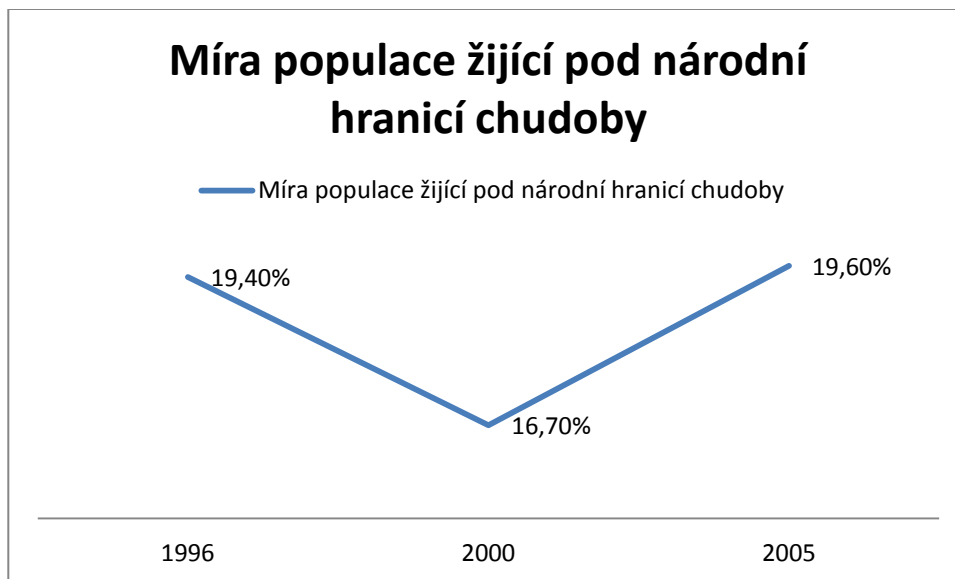
Druhým důvodem je existence „islámského sektoru“, čímž má Blaydes na mysli zakládání škol, nemocnic a dobrovolnických organizací islámskými skupinami, včetně Muslimského bratrstva (ibidem 2011:154-155).

Posledním a hlavním důvodem je rozmach populace vzdělaných nezaměstnaných obyvatel žijících v chudobě, především mladých lidí. Islamistické politické organizace míří zejména na tuto část populace a získávají od nich podporu ve volbách, která pramení z nabízených pracovních možností (ibidem 2011:156). Podle mého názoru svoji roli sehrál i fakt, že popularita Mubáraka značně klesla a volby se odehrávaly necelý rok po vypuknutí demonstrací namířených proti jeho znovuzvolení.

Zaměřil jsem se na analyzování dat pro ověření třetího a stěžejního argumentu Lisy Blaydes. Jako indikátory pro ověření tvrzení jsem vybral tato: míru populace žijících pod národní hranicí chudoby, míru zaměstnanosti, míru nezaměstnanosti mladých lidí (15-24 let) a míru gramotnosti mladých lidí (15-24 let). Ve své analýze jsem použil data OSN.

Prvním indikátorem je chudoba⁷. Podle dat dostupných z OSN chudoba v Egyptě vzrůstá již od počátku nového tisíciletí a v roce 2005 překročila míru chudoby z poloviny 90. let (viz graf 1) (OSN 2014).

Graf 1: Míra populace žijící pod národní hranicí chudoby

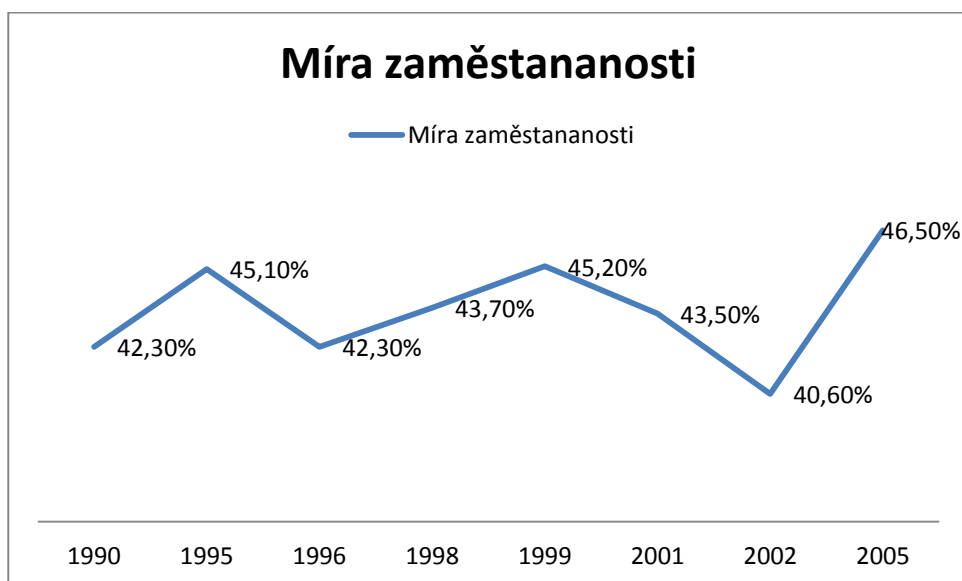

Zdroj: OSN (2014). *Millenium Development Goals Indicators* (<http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Data.aspx>, 10. 3. 2014).

Dá se předpokládat, že vzrůstající chudoba je zapříčiněna rostoucí nezaměstnaností. Opak je ale pravdou. V Egyptě od roku 2002 vzrůstá zaměstnanost (viz graf 2) (OSN 2014).

⁷ Míra populace žijící s méně než \$1 na den (OSN 2014).

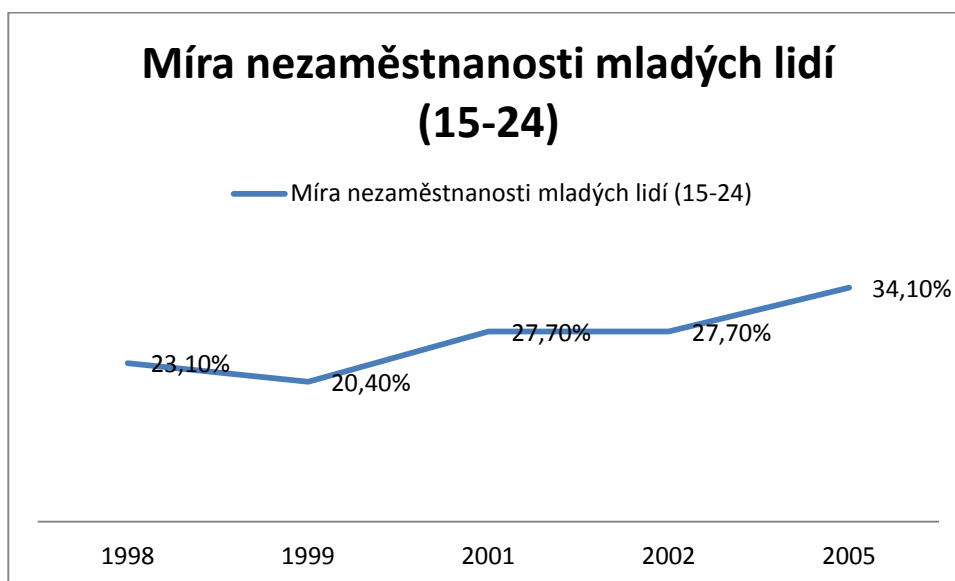
Graf 2: Míra zaměstnanosti

Zdroj: OSN (2014). *Millenium Development Goals Indicators* (<http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Data.aspx>, 10. 3. 2014).

Míra zaměstnanosti nedosahuje ani 50%. Rostoucí chudoba navzdory klesající nezaměstnanosti se dá vysvětlit růstem populace. Podle dat OECD vzrostla egyptská populace za 20 let o 30 miliónů obyvatel (2006:256). Zde je tedy vidět velmi patrný nárůst mladých obyvatel. Pokud se podíváme na nezaměstnanost mladých lidí, vidíme, že má opačnou tendenci než celonárodní nezaměstnanost. Nezaměstnanost mladých lidí stoupá již od roku 1999 (viz graf 3) (OSN 2014).

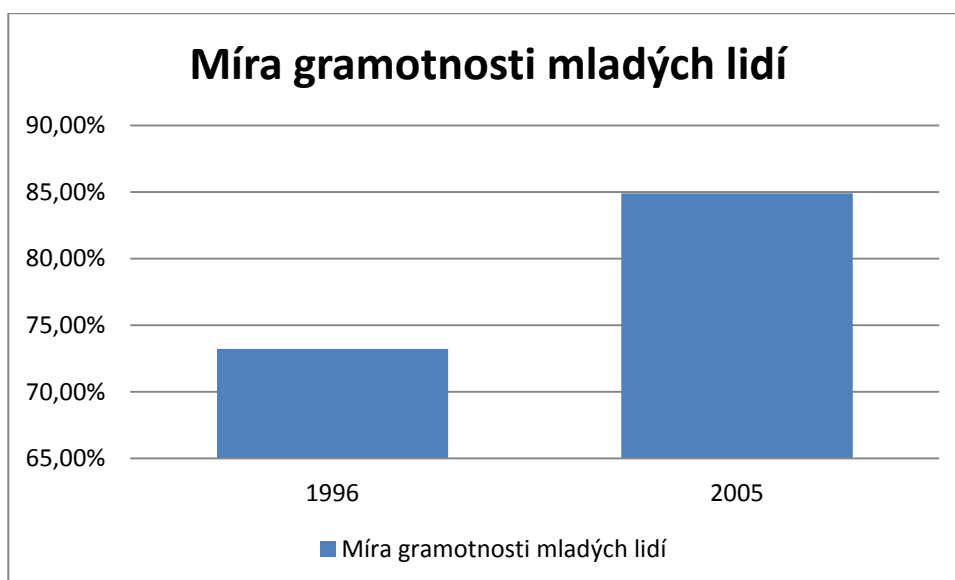
Graf 3: Míra nezaměstnanosti mladých lidí (15-24)

Zdroj: OSN (2014). *Millenium Development Goals Indicators* (<http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Data.aspx>, 10. 3. 2014).

Posledním indikátorem je gramotnost. OSN uvádí na svých stránkách pouze dva údaje, z nichž je patrné, že gramotnost mladých lidí vzrostla o více než 10% za 9 let (viz graf 4), což má za následek růst gramotnosti v celé populaci (OSN 2014).

Graf 4: Míra gramotnosti mladých lidí

Zdroj: OSN (2014). *Millenium Development Goals Indicators* (<http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Data.aspx>, 10. 3. 2014).

Z těchto údajů je patrné, že za 20 let přibylo 30 miliónů mladých lidí, kteří jsou vzdělaní a mezi nimiž vzrůstá nezaměstnanost. Je tedy možné verifikovat předpoklad Blaydes, která říká, že tento předpoklad sehrál jednu z nejdůležitějších úloh při úspěchu Muslimského bratrstva ve volbách.

3.2.3 Průběh voleb

Oproti prezidentským volbám 2005 bylo možné průběh parlamentních voleb monitorovat. Výsledné zprávy Republikánského mezinárodního institutu, kontrolujícího druhé kolo voleb, a Nezávislé komise pro pozorování voleb (ICEM), kontrolující průběh třetího kola, se značně shodují. Obě zprávy hovoří o násilí, které volby provázelo, kupování hlasů, především kandidáty strany NDP, ale v menší míře i nezávislymi kandidáty, a v neposlední řadě také o nepřístojných praktikách ze strany režimu. Podle těchto zpráv nebylo některým přívržencům opozice umožněno vstoupit do hlasovacího sálu, kandidující členové Muslimského bratrstva byli zatýkáni, na některá hlasovací místa nebyli pozorovatelé vůbec připuštěni, někdy se objevily nesrovnalosti v listech s přehledem voličů atd. (ICEM 2005:1-12; IRI 2005:11-12). Je tedy jasné, že tyto volby nebyly ani zdaleka svobodné, ale zmanipulované. I samotný výsledek strany NDP (cca 70%), zajišťující 2/3 křesel v parlamentu, potřebných k přijetí ústavních změn (Blaydes 2011:40), naznačuje, že volby byly zmanipulované tak, aby si NDP udržela tuto většinu a zároveň aby volební úspěch opozice pomohl uklidnit nespokojené občany. Dá se předpokládat, že ve svobodných volbách by Muslimské bratrstvo dosáhlo mnohem většího úspěchu, možná dokonce i vítězství ve volbách.

4 MUSLIMSKÉ BRATRSTVO V PARLAMENTU (2005-2010)

4.1 Proč Muslimské bratrstvo soupeřilo ve volbách?

Muslimské bratrstvo dosáhlo ve volbách velkého úspěchu. Tyto volby pouze potvrdily, kdo je v zemi největší opoziční silou. Otázkou ale zůstává, proč Muslimské bratrstvo kandidovalo ve volbách. Vždyť jak bylo řečeno na začátku práce, Bratrstvo vzniklo jako islamistické hnutí, které se snažilo dosáhnout svých cílů prostřednictvím kázání, vzdělávání obyvatel a sociální péče (Mitchell 1993:9; Gombár 2009a:515). Proč tedy Bratrstvo neusilovalo a prosazení svých zájmů pouze touto cestou? Nebo proč se nevydalo cestou extremismu a terorismu jako v 50. letech za vlády Násira? Vždyť i druhý nejmocnější muž al-Qá'idy Ajmán az-Zawáhirí zkritizoval Bratrstvo za participaci na politickém procesu namísto ozbrojeného odporu (Ikhwan web 2006).

Na az-Zawáhirího kritiku zareagovalo Bratrstvo zprávou, ve které uvádí, že Muslimské bratrstvo je organizace s dlouhou demokratickou tradicí, která usiluje o vytvoření politického tlaku mírumilovně a v souladu se zákony. Dále uvedlo, že rozpoutání ozbrojeného konfliktu by pouze uvedlo zemi do chaosu (ibidem). Nebýt radikální skupinou má svoje racionální důvody: jednak proti vám režim nevede otevřenou válku a jednak vám mezinárodní společenství a lidé více naslouchají místo toho, aby vás odsuzovali. O tom se již v minulosti přesvědčily jiné radikální skupiny, např. OOP nebo IRA (Moran 2006).

Proč se Bratři vydali parlamentní cestou? V 90. letech 20. století i v první dekádě 21. století bylo možné uvnitř vedení Bratrstva pozorovat nechuť k vytvoření standardní politické strany. Ve své práci jsem již zmínil rozkol uvnitř organizace, který vedl k vytvoření politické strany al-Wasat členy reformního křídla. Vedení nejen, že všechny členy al-Wasat vyloučilo z Bratrstva, ale dokonce i spolupracovalo s vládou, aby znemožnilo straně al-Wasat působit jako regulérní politická strana (Arafat 2009:180). Až po letech dlouhého jednání uvnitř hnutí vedení souhlasilo s možností vytvořit politickou stranu. Přesto však nejvyšší vůdce Akif

prohlásil, že Bratrstvo zůstane nadále hnutím a politická strana bude pouze jakousi nadstavbou, která umožní prosazovat zájmy v parlamentu (Elad-Altman 2006:29). Je zde tedy stále patrnější snaha o prosazení se v politice a o artikulování svých zájmů na parlamentní půdě. Má otázka tedy zní, proč tomu tak je?

Český politolog Michal Kubát ve svém díle *Politická opozice v teorii a středoevropské praxi* uvádí několik funkcí politické opozice. Základní funkcí opozice v demokratickém režimu je vystupovat kriticky proti vládě a snažit se zaujmout její místo, v nedemokratickém režimu pak kriticky vystupovat proti režimu a snažit se ho nahradit režimem jiným. Politická opozice by podle Kubáta měla kontrolovat vládní stranu, kritizovat ji a zároveň s kritikou nabízet alternativní řešení. Další funkce politické opozice je artikulace a agregace společenských zájmů, dále pak artikulace a agregace odmítání vlády (Kubát 2010:52-54).

Přestože Kubát sestavil tuto teorii pro demokratické režimy, podle mého názoru se některé prvky dají aplikovat i na případ egyptského parlamentu. O účinné kontrole vládní strany se v případě Muslimského bratrstva hovořit nedá, avšak ostatní prvky by se aplikovat daly. Není pochyb o tom, že Muslimské bratrstvo kritizovalo vládnoucí stranu a celý režim ještě předtím, než se rozhodlo vstoupit do parlamentu. Také alternativní řešení bylo v nabídce Bratrstva i předtím. Proč tedy vstoupit do parlamentu? Podle mého názoru hlavní roli v rozhodnutí kandidovat sehrála funkce opozice – artikulace a agregace společenských zájmů. Samozřejmě se dá namítnout, že tuto funkci plnilo Bratrstvo ještě předtím, než začalo kandidovat ve volbách. Pokud však někdo otevřeně artikuluje zájmy společnosti v parlamentu, vláda nemůže tyto požadavky ignorovat bez odezvy obyvatel. Obzvláště, pokud tyto požadavky předkládá hnutí, které zvolilo necelých 20% voličů. Pokud se podíváme na výsledky voleb, je jasné, že Muslimské bratrstvo mělo ze všech opozičních stran a hnutí nejvýraznější podporu. Svým dobrým výsledkem ve volbách v roce 2005 se tak Muslimské bratrstvo stalo hnutím, které artikuluje zájmy společnosti za celou opozici. Bratrstvo se stalo symbolem

boje proti režimu, čímž bylo pro Bratrstvo možné prosadit své zájmy s podporou lidu.

4.2 Programové cíle Muslimského bratrstva

4.2.1 Úvod

Již dříve jsem nastínil, že další směřování a požadavky Muslimského bratrstva nastavil nejvyšší vůdce Akif v roce 2004, tedy v době, kdy se ujal úřadu. V dokumentu *Muslim Brotherhood Initiative: On the General Principles of Reform in Egypt* jsou stanoveny cíle, kterých chtěli Muslimští bratři dosáhnout parlamentní cestou (Pargeter: 2013:39-40). Jejich požadavky můžeme také vyčíst z předvolebního programu, který byl sestaven před volbami v roce 2005 (Ikhwan web 2007). V roce 2007 také vznikl program, který měl upravit stanovy z roku 2004. Tento dokument obsahoval nástin stanov a byl určen pro diskusi uvnitř Bratrstva. Dokument však unikl na veřejnost a byl publikován ještě před dokončením a schválením. Tyto stanovy jsou všeobecně hodnoceny jako velmi kontroverzní⁸ (Hamzavy-Brown 2010:9-10). Stručně by se cíle Bratrstva daly shrnout jako požadavek na vytvoření demokratického systému, který by měl být postaven na základních principech islámu (Elad-Altman 2006:27-28).

V následující podkapitole představím nejdůležitější programové cíle Muslimského bratrstva. Budu z větší části čerpat ze stanov sepsaných roku 2004 a z předvolebního programu publikovaného roku 2005. Vybral jsem si hlavně body programu týkající se vytvoření demokratického právního státu, implementování islámského práva, politiky ohledně práv žen a nemuslimů, ekonomické politiky a zahraniční politiky.

---

⁸ Některé z těchto novějších stanov nebyly zcela kompatibilní s cílem Muslimského bratrstva o zavedení demokracie. Jako kontroverzní jsou hodnoceny zejména dva body. První z nich počítá s vytvořením orgánu *šulamá*, který by komentoval legislativní a exekutivní kroky. Jejich slovo by ovšem nebylo pouze poradní, ale především závazné. Druhý bod hovořil o tom, že nejvyšší pozice ve státní správě by mohli obsazovat pouze muži muslimové (Hamzavy - Brown 2008:2-4).

V další podkapitole přiblížím způsoby, jakými mohli zvolení zástupci z řad Bratrstva tyto cíle realizovat. V poslední podkapitole zhodnotím jejich úspěšnost a viditelné výsledky plynoucí z jejich aktivity v parlamentu.

4.2.2 Demokracie a lidská práva

Muslimské bratrstvo řadilo k hlavním cílům předvolebního programu dosažení spravedlnosti, svobody a rovnosti. Ve svém programu zdůrazňovalo základní lidská práva. Bratři poukazovali na to, že některá práva byla a jsou režimem odepírána, a říkali, že stát by měl tato práva zajišťovat. Dále prosazovali rovnost bez ohledu na pohlaví, etnickou příslušnost nebo víru (Ikhwan web 2007).

Muslimští bratři kritizovali neustálé prodlužování platnosti výjimečného stavu. Výjimečný stav byl vyhlášen v roce 1981 po atentátu na Sádáta, přičemž platnost tohoto stavu neustále prodlužoval Mubárakův režim. Vyhlášený výjimečný stav umožňoval vládě mnohem více potlačovat občanská a politická práva (Hamzavy – Brown 2010:20).

Idea spravedlnosti, rovnosti a svobody se nejlépe uplatňuje v demokracii, proto Muslimské bratrstvo prosazovalo vytvoření demokratického systému (Elad-Altman 2006:27-28).

K označení politického systému za demokratický je nutná přítomnost určitých demokratických prvků. Robert Alan Dahl, známý americký politolog, ve své knize *Demokracie a její kritici* uvádí sedm institucí⁹, které jsou pro toto označení nezbytné (Mareš 2003:252-253). Zejména podmínka svobodných a spravedlivých voleb, nutná pro demokratický systém, byla Muslimskými bratry hojně prosazována. Akif si důrazně stál za názorem, že moc by měla vzejít z obecné vůle prokázané ve svobodných a spravedlivých volbách (Elad-Altman 2006:28). Akif v rozhovoru pro egyptské noviny v roce 2005 prohlásil, že si přeje

---

⁹ Volení státní úředníci, svobodné a spravedlivé volby, všeobecné volební právo, právo ucházet se o veřejný úřad, svoboda projevu, svoboda sdružování se a právo na alternativní informace (Mareš 2003:252-253).

demokracii, protože jedině ta dokáže zajistit spravedlivé volby. V rozhovoru dále vyjádřil obavy nad tím, že nadcházející parlamentní volby v roce 2010 svobodné nebudou (Azarva -Tadros 2007).

4.2.3 Vytvoření islámského státu?

Dalším programovým bodem Muslimského bratrstva bylo zřídit demokratický stát na základních principech islámu: toho chtělo Bratrstvo dosáhnout ustanovením islámu jako oficiálního státního náboženství a zavedením práva šari'ca v plném rozsahu, které mělo sloužit jako jediný zdroj práva. Podle Akifa je nemožné oddělit politiku od státu a stát od politiky. Svoboda pro Akifa znamená být oddán šari'ce a být jí veden, proto je pro Muslimské bratrstvo zavedení islámského práva a navrácení se k víře prvořadým cílem (Elad-Altman 2006:27-29). V již zmíněném rozhovoru Akif uvedl, že zavedení demokracie západního typu, kde každý jedná podle svého uvážení, je nemyslitelné. Podle dnes už bývalého nejvyššího vůdce je šari'ca řešení pro všechny domácí i zahraniční problémy (Azarva – Tadros 2007). Když byl Akif dotázán, kolik Egyptanů by podle jeho názoru chtělo žít podle šari'ci, odpověděl: *Všichni Egyptané chtějí být vedeni islámským právem*¹⁰ (citováno dle Elad - Altman 2006:27).

Navzdory tomu Muslimské bratrstvo prohlásilo, že neusiluje o zavedení islámského státu. Požadovalo civilní vládu, která by implementovala šari'cu a vládla podle ní (ibidem:28).

Podle některých kritiků je však hlavním cílem hnutí nastolit teokracii. Prohlašovali, že Muslimské bratrstvo sice v tuto chvíli hlásá, že touží po zavedení demokracie se svobodnými volbami a svobodnými občany, ale vše je jen prostředek pro získání moci. V moment, kdy by se Bratrstvo ujalo moci, omezilo by demokracii a své moci by se již nevzdalo (ibidem:28).

---

¹⁰ Egyptian people as a whole want to be ruled by Islamic religious law (Elad - Altman 2006:27).

4.2.4 Ženy a nemuslimové

Postoj Muslimského bratrstva k ženám a nemuslimům je komplikovaný. Z předchozích kapitol je možné vyčíst, že Bratři prosazují rovnost, zároveň však vychází hlavně z islámského práva, které činí rozdíly mezi genderem a náboženskými skupinami.

V předvolebním programu, v sekci zabývající se otázkou žen, můžeme najít větu, která říká, že muž a žena jsou si rovni (Ikhwan web 2007). Následující věty však jistou nerovnost připouštějí, citují:

Podle islámské šari'ce je žena finančně nezávislá a se svým majetkem může nakládat podle svého uvážení. Hlavní zásada je rovnost mezi mužem a ženou; nicméně Všemohoucí zavedl některé rozdíly pro ženy, které vedly k rozdílnosti, která dosáhla jejich začlenění¹¹ (citováno dle Ikhwan web 2007).

Zde je viditelné, že Muslimské bratrstvo požadovalo pro ženy rovnost, která je popisována v Koránu. Podle měřítek západní kultury však hnutí o pravou rovnost mezi genderem neusilovalo.

Problematický je také postoj Bratrstva k nemuslimské menšině, především ke křesťanským Koptům. Koptové byli za vlády prezidenta Mubáraka, stejně tak jako i v minulých režimech, značně diskriminováni. Proto se v době, kdy Muslimské bratrstvo ve svých stanovách v roce 2004 vyslovilo požadavek na náboženskou svobodu a zmínilo o tom, že Koptové mají stejná práva jako muslimové, objevila možnost, že koptská menšina bude mít někoho, kdo bude hájit jejich práva (Azarva – Tadros 2007).

Již v roce 2005 se však členové Bratrstva začali vyjadřovat ke koptské otázce zcela opačně. V květnu roku 2005 Muhammad Habib, zástupce Akifa, řekl, že až se Bratrstvo dostane k moci, současnou

---

¹¹ She is independent financially and has the right of doing whatever she wants with what she owns according to the Islamic Shari`ah. The main rule is the equality between man and woman; however, the Almighty kept some differences for woman which led to the variation that achieves integration (Ikhwan web 2007).

ústavu nahradí jinou, založenou na islámu, ve které bude všem nemuslimům znemožněno zastávat vysoké posty ve vládě nebo armádě¹². Po volbách Habib na oficiálních arabských stránkách Bratrstva uvedl, že Koptové se mohou ucházet o jakýkoli veřejný úřad, kromě úřadu prezidenta. Na anglicky psaných stránkách ovšem uvedl, že se Koptové mohou ucházet o jakýkoli úřad. V roce 2007 Muslimské bratrstvo přijímalo nové stanovy. Zde se opět jeho členové vyjádřili k přiznání plných práv nemuslimům (ibidem).

Oficiálně tedy Muslimské bratrstvo prohlašovalo, že všichni občané Egypta (včetně nemuslimů) jsou si rovni, reálně se však chovalo jinak. Dá se předpokládat, že oficiální stanovy měly Bratrstvu zachovat pouze image organizace, která se snaží o prosazení rovnosti a demokratických principů. Tato domněnka se dá doložit faktem, že po prvních porevolučních volbách, kdy se Muslimské bratrstvo dostalo k moci, se situace Koptů výrazně zhoršila. Kupříkladu po získání moci začalo Muslimské bratrstvo nutit Kopty platit nemuslimskou daň, tzv. džizju, o níž je zmínka v Koránu, ovšem není stanovena její výše. Ani Bratrstvo nestanovilo určitou částku, která by měla být vybírána, v některých částech Egypta se však částka vyšplhala až k 500 egyptských liber za den (Chasmar 2013). Také nábožensky motivované útoky výrazně vzrostly po svržení Mubáraka. Celkem bylo do roku 2013 zabito skoro 100 Koptů. V březnu 2011 byl zapálen křesťanský kostel, ve kterém zemřelo 13 lidí. V říjnu 2011 byla armádou rozehnána koptská demonstrace; výsledkem bylo 28 mrtvých (Minority Rights Group International 2013).

4.2.5 Ekonomika

Jelikož je Muslimské bratrstvo oddané myšlenkám spravedlivé společnosti a Koránu, jejich primárním ekonomickým cílem je postarat se o chudé a bídu ve státě co nejvíce snížit (Hamzavy – Brown 2010:12).

---

¹² Jak jsem již dříve zmínil, tento výrok se také později stal jedním z bodů stanov Bratrstva diskutovaných v roce 2007.

Je třeba dodat, že v Egyptě byly velké problémy s chudobou. Podle údajů OECD trpělo chudobou v Egyptě na přelomu roku 2004/2005 40.6% populace, tedy 28,1 miliónů lidí. Alarmujících výšin dosahoval čísla především mezi zemědělci, z nichž 80% patřilo k extrémně chudému obyvatelstvu. Špatná situace byla také v Horním Egyptě, zde žilo 66% extrémně chudých obyvatel (OECD 2008:283).

Muslimské Bratrstvo spíše prosazovalo silné zásahy státu do ekonomiky, než aby podporovalo volný trh. Především požadovalo přerozdělení státních výdajů tak, aby jich více šlo do školství a zdravotnictví (Hamzavy – Brown 2010:12, 23).

4.2.6 Zahraniční politika

Ve svém volebním programu Muslimské bratrstvo volá po vyšší národní bezpečnosti. Jeho cílem je posílení armády, především na východních hranicích země. V podstatě celá zahraniční politika Bratrstva je založena na obraně proti Izraeli. Bratrstvo ve svém programu požaduje přehodnocení egyptsko-izraelských vztahů, což v praxi znamená zrušení mírové smlouvy. Dále hlásá podporu národnímu odporu v Iráku, Palestině a Golanských výšinách. V dalších bodech zahraniční politiky Bratrstvo vyzývá k posílení diplomatických vztahů s Libyí a Súdánem a k větší integraci v rámci Ligy arabských států (Ikhwan web 2007).

Bratrstvo neodmítalo spolupráci se západními zeměmi, ale mnohem víc prosazovalo spolupráci s nově nastupujícími mocnostmi: s Ruskem, Čínou a Indií. Bratrstvo si od tohoto kroku slibovalo vyrovnání rovnováhy sil v mezinárodním systému (Arafat 2009:179).

4.3 Prostředky k dosažení programových bodů

Výsledek Muslimského bratrstva v parlamentních volbách 2005 byl velmi překvapivý a všeobecně považovaný za obrovský úspěch. Na druhou stranu si ústavní většinu zajistila vládní strana NDP; tím pádem mohla pohodlně prosazovat ústavní změny, o změnách zákonů ani

nemluvě. Výsledek voleb přisoudil Muslimskému bratrstvu roli hlavní opozice, avšak nepřisoudil mu dostatečný počet mandátů k prosazení zákonů. Jakým způsobem mohli zvolení zástupci z řad Muslimského bratrstva prosazovat výše zmíněné cíle?

Autoři knihy *Parliamentary Oversight Tools* v tomto díle uvádějí čtyři nástroje, které mohou členové parlamentu použít ke kontrole vlády a prosazování své vlastní politiky. Jedná se o vyšetřovací výbory, schvalování a odvolávání členů vlády, interpelace a veřejné diskuze (Pelizzo – Stapenhurst 2013:32).

Vyšetřovací výbory vznikají uvnitř parlamentu. Tvoří je několik poslanců, jejichž úkolem je dohlížet na politiku vlády. Každý výbor se zabývá specifickým oborem. Úkolem výboru je kritizovat vládní politiku, popřípadě s ní souhlasit. Výbory také vytváří spojení mezi parlamentem a občany. Výbor by měl reflektovat požadavky lidu a přednášet je vládě (ibidem:32-34).

Schvalování členů vlády se děje prostřednictvím hlasování o důvěře. Parlament tak schvaluje personální složení vlády. Dokud není vláda parlamentem schválena, nemůže vládnout. K odvolání člena vlády má naopak parlament k dispozici hlasování o nedůvěře a impeachment, tedy obvinění z hrubého porušení zákona nebo ústavy. Pokud se ukáže obvinění jako opodstatněné, politik je odvolán z funkce (ibidem:34-35).

Interpelace je požadavek na člena vlády, jehož úkolem je vysvětlit své kroky nebo svá jednání. Interpelace je podávána ústně, nebo písemně a člen vlády má povinnost na interpelaci reagovat. Jedná se o způsob kritizování vládních kroků, což může vést až k odvolání ministra premiérem (ibidem:35).

Ve veřejných debatách je také prostor pro kritiku vlády. Veřejně se diskutuje o návrzích zákona. Poslanci vznášejí své připomínky a navrhují úpravy a dodatky k jednotlivým návrhům (ibidem:35-36).

Z výše uvedených nástrojů parlamentu pro kontrolu vlády je nepravděpodobné, že by Muslimské bratrstvo dosáhlo svých cílů prostřednictvím hlasování o důvěře či nedůvěře jednotlivých ministrů, což lze odvodit z jasné převahy poslanců NDP v parlamentu. Ostatních prostředků mohli však poslanci z řad Bratrstva využívat. Podle Hamzavyho a Browna využili poslanci Bratrstva těchto prostředků ve volebním období 2000-2005 více než 6000krát, mnohem vícekrát než poslanci ostatních opozičních stran. V období, které je předmětem této práce, tedy rozmezí let 2005-2010, využilo Bratrstvo výše zmíněných nástrojů více než 20000krát (2010:16). Jejich aktivita po úspěšných volbách strmě vzrostla. Podařilo se však Muslimskému bratrstvu díky zvýšené aktivitě realizovat některý ze svých cílů?

4.4 Výsledky působení Muslimského bratrstva v parlamentu

4.4.1 Demokratizace a lidská práva

Ve volebním období 2005-2010 se Muslimské bratrstvo pokusilo dvakrát zabránit prodloužení platnosti výjimečného stavu, který umožňoval vládě porušovat lidská a politická práva. Přes jejich snahu byl však výjimečný stav v roce 2006 prodloužen o dva roky a v roce 2008 byl opět prodloužen o totožnou dobu (Hamzavy – Brown 2010:20).

Přestože Bratrstvo nebylo schopné zabránit prodlužování výjimečného stavu, po celé volební období se snažilo dosáhnout jednoho ze svých cílů: demokratizace Egypta a rozšíření občanských a politických práv. Například v roce 2006 se poslanci Bratrstva snažili o výraznější nezávislost soudců na exekutivě. Přesto NDP prosadila zákon, který naopak dohled exekutivy nad soudci zvýšil. Snaha Bratrstva prosadit svůj zákon o zakládání nových politických stran také vyšla vniveč. Stejně na tom byly i návrhy zákonů, které měly rozšířit občanská práva, jako například svoboda tisku, lepší podmínky pro neodsouzené občany ve vazbě nebo potrestání dozorců mučící vězně. Muslimské bratrstvo také ostře vystupovalo proti návrhu zákona, který zakazoval demonstrace v mešitách. Režim se tímto zákonem chtěl ujistit, že demonstrace

nebudou probíhat na místě, kde nemůže zasáhnout. Snaha Bratrstva byla marná, zákon byl parlamentem schválen (ibidem:20-21).

4.4.1.1 Ústavní dodatky 2007

Nejlépe je možné neúspěch Muslimského bratrstva, který si kladl za cíl posunout zemi směrem k demokracii a svobodě, demonstrovat na ústavních dodatcích z roku 2007. Tyto dodatky, navržené prezidentem Mubárákem, byly prezentovány veřejnosti jako ústavní změny, které by měly Egypt posunout k větší demokratizaci (Bernard-Maugiron 2008:397-398).

Tyto ústavní dodatky byly koncipovány tak, aby se některé pravomoci prezidenta delegovaly na vládu, posílily pozici parlamentu a zajistily vyšší nezávislost soudů. Ve výsledku byly však dodatky přijaty ve formě, která žádné zásadní změny v rozložení sil nepřinesla a zachovala stávající centralizaci (ibidem:400-406).

Naopak některé dodatky byly sestaveny tak, že posilovaly autoritativní režim. Jeden z nich byl dodatek k článku 88 ústavy, který se týkal voleb a v němž bylo zaneseno, že průběh voleb je kontrolován soudci. Ústavní dodatek soudcům právo na kontrolu voleb odebírá a přisuzuje ho státním zaměstnancům. Mubárák tento krok vysvětloval tím, že se snaží chránit soudce, kteří byli napadáni během voleb 2005 (ibidem:407-408). Je zde vidět zcela patrný krok směrem zpět od svobodných a spravedlivých voleb.

Můžeme najít i další dodatky, které jednoznačně spravedlivé volby nezaručí, právě naopak. Jedná se například o ústavní dodatek článku 5, který upravuje podmínky pro ustanovení politické strany. Podle dodatku je zakázáno zřizovat politickou stranu, která je založena na náboženství nebo na diskriminaci genderu a etnika (ibidem:410-411). Tento dodatek na první pohled budí zdání snahy dosáhnout rovnosti a tolerance mezi obyvateli, avšak pokud zvážíme, že nejsilnější opozicí je Muslimské bratrstvo, založené na islámských principech, je jasné, že dodatek se

snaží opozici potlačit. Muslimskému bratrstvu je tak znemožněno založit politickou stranu.

Tím ale ústavní dodatky navržené k potlačení Bratrstva nekončí. Další dodatky upravují podmínky kandidatury do parlamentu a na post prezidenta. Podle těchto dodatků smí kandidátní listinu k volbám předložit jen politická strana. Členové Bratrstva tak nemohou kandidovat jako nezávislí a nemohou ani založit politickou stranu (ibidem:412). Nezávislí prezidentští kandidáti zase potřebují podle nové ústavy podporu 250 hlasů volených zástupců z obou komor parlamentu a samosprávných zastupitelstev. Netřeba dodávat, že ve všech těchto orgánech dominovali členové NDP (Hamzavy – Brown 2010:19).

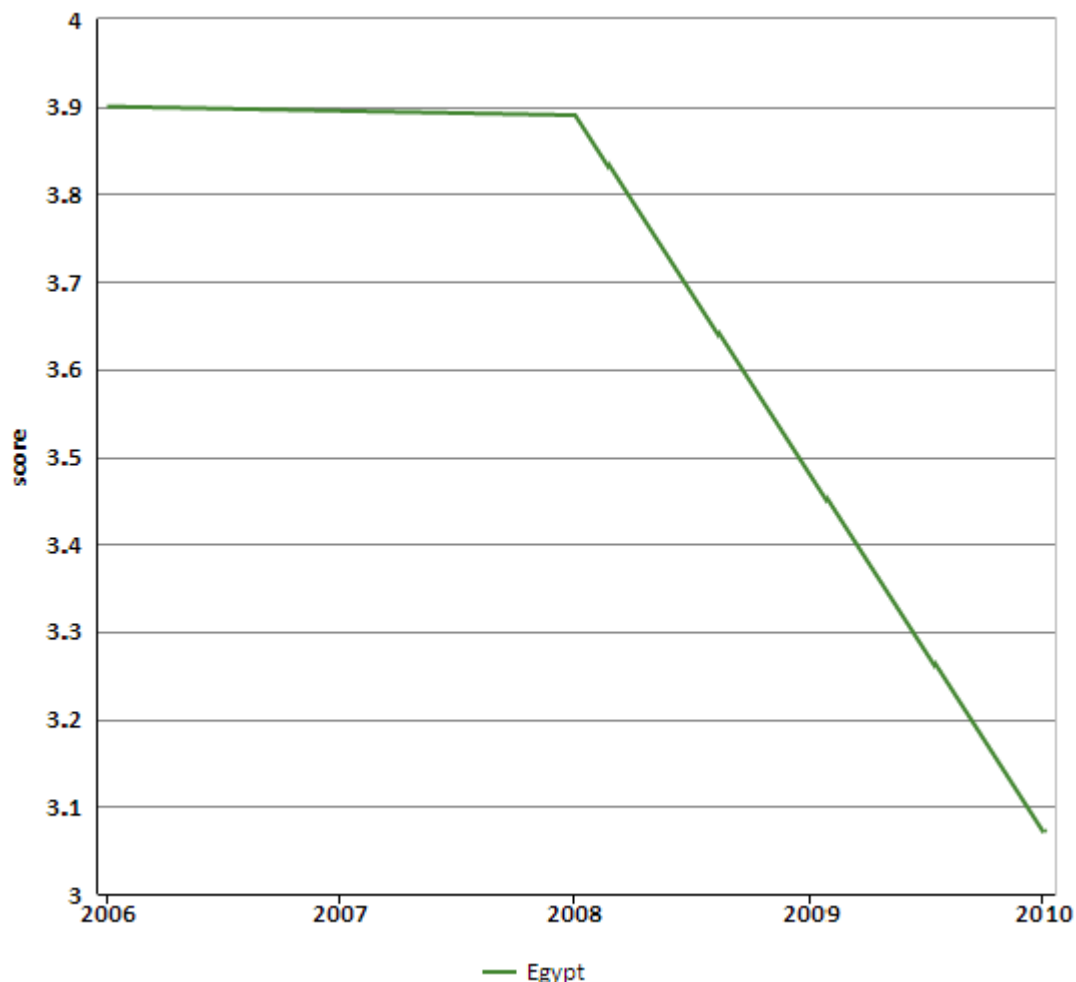
Největší vlnu nevole zvedl mezi opozicí ústavní dodatek, který umožňoval přijetí protiteroristického zákona. Amnesty International označilo přijetí tohoto zákona za největší narušení lidských práv během posledních 26 let (Amnesty International 2007). Protiteroristický zákon umožňoval vládě okamžité zatčení lidí obviněných z terorismu. Zákon také umožňoval takto obviněným lidem monitorovat veškerou komunikaci, otevírat jim poštu a provést domovní prohlídku bez soudního příkazu. Mubárak vysvětloval tento dodatek tím, že následuje příklad západních zemí, které protiteroristický zákon přijaly také. Problém u tohoto zákona tkví také v interpretaci slova terorista. Především egyptští soudci vyjádřili obavy nad tím, že za teroristy by mohli být označeni všichni v opozici proti režimu (Bernard-Maugiron 2008:409-410).

Fakt, že ústavní dodatky byly zaměřené zejména na potlačení opozice a na větší decentralizaci a demokratizaci, jak propagoval Mubárak, potvrzuje i to, že referendum na schválení dodatků bylo vysáno jen týden po jejich přijetí v parlamentu. Opozice tak neměla možnost zorganizovat větší protesty proti jejich přijetí (ibidem:398-399).

Uvedení těchto dodatků v platnost mělo za následek utužení autoritativního režimu prezidenta Mubáraka. Toto tvrzení dokazuje i graf ze serveru Knoema (viz graf 5), na kterém je vidět klesající index

demokracie na ose směrem k 0, kde 8-10 znamená úplná demokracie, 0-4 autoritativní režim (Knoema 2012).

Graf 5: Egyptský index demokracie

Zdroj: Knoema (2012). *Democracy index 2012* (<http://knoema.com/bhpllke/democracy-index-2012>, 11. 4. 2014).

4.4.2 Islamizace

Pokračovala také snaha Bratrstva postupně aplikovat šari'cu a islamizovat zemi. Jeden z hlavních politických bojů svádělo Bratrstvo s egyptskou vládou o nezávislost univerzity al-Azhar. Členové Bratrstva v roce 2006 ostře kritizovali návrh zákona, který by vládě umožnil kontrolu nad jmenováním vysokých představitelů al-Azharu. Neúspěšný byl i tento boj Bratrstva proti režimu, zákon byl přijat (Hamzavy – Brown 2010:26).

Muslimské bratrstvo také vehementně bojovalo proti přijetí zákona o dětech v podobě, jaké NDP navrhlo. Návrh ustanovoval minimální věk pro vstup do manželství na 18 let. Korán ovšem ustanovuje tuto věkovou hranici na 16 let. Návrh dále umožňoval odebrání dítěte od rodiny, pokud je vystavováno násilí. Na druhou stranu Korán zakazuje intervenci do soukromí rodiny. A nakonec návrh povoloval dítěti přijmout rodinné jméno matky. Muslimské bratrstvo označilo všechny body návrhu za neislámské s tím, že se režim snaží o westernizaci Egypta. Přes jejich námitky byl zákon přijat v podobě, v jaké byl navrhnut (ibidem:26-27).

Za neúspěch o islamizaci země se dá také považovat již zmíněný ústavní dodatek zakazující zakládání politických stran na náboženských principech (Bernard-Maugiron 2008:410-411). Další pokusy Muslimského bratrstva o islamizaci země se týkají především ekonomiky a ženských práv, proto je zařadím do následujících podkapitol.

4.4.3 Ženy

Proměnou vztahu Muslimského bratrstva k nemuslimskému obyvatelstvu jsem se již zabýval. Protože deklarovaná ochrana práv nemuslimů nebyla reálným cílem Bratrstva, ale pouze tah k získání nových voličů, nesnažilo se tento programový bod v parlamentu naplnit. Z tohoto důvodu se zaměřím v této kapitole pouze na úspěch či neúspěch v otázce práv žen.

Předeslal jsem již, že cílem Bratrstva bylo dosáhnout toho, aby žena měla práva a postavení přisouzená Bohem prostřednictvím Koránu. Z tohoto důvodu Bratrstvo vystupovalo proti návrhům zákona a normám, které by podle nich westernizovaly Egypt. Jedná se např. o zákon zakazující nosit niqáb na univerzitách nebo zákon zakazující televizním hlasatelkám nosit hidžáb. Podle Bratrstva je tím ženě odepíráno její právo přisouzené Bohem (Hamzavy – Brown 2010:27-28). Dále někteří poslanci z řad Bratrstva kritizovali zákaz ženské obřízky. Obřízku považují za dlouholetou egyptskou tradici, která by neměla být vymýcena. Tento názor zastává také S^cad el-Katátní, vrchní představitel Muslimských

bratrů v parlamentu (Ali 2008a). Bratrstvo však oficiálně nevydalo stanovisko k tomuto problému a ne všichni členové Bratrstva podporovali praktikování tohoto zvyku (Ali 2008b). Přes protesty hnutí byl zákon o ženské obřizce přijat a zákaz nošení niqábu nezrušen (Hamzavy – Brown 2010:27-28).

Bratrstvu se nelíbil ani zákon prosazený v roce 2009. Tento zákon zavedl pro ženy volební kvótu do dolní komory parlamentu. Konkrétně se jednalo o 64 křesel, které byly přidány k dosavadnímu počtu a zvýšil se tak počet poslanců. Podle Muslimského bratrstva tento zákon porušoval článek ústavy, podle kterého jsou si všichni občané rovni. Zároveň vyslovilo obavu nad tím, že by náboženské a etnické menšiny mohly také požadovat zavedení kvót pro své zástupce. Tento zákon měl za úkol zvýšit převahu vládnoucí strany v parlamentu, protože NDP měla prostředky k tomu, aby v dalších volbách většina zvolených žen byla loajální režimu (ibidem:28).

4.4.4 Ekonomika

Snaha Muslimského bratrstva více dotovat zdravotnictví a školství také vyšla vniveč. Přes tuto snahu nový návrh zákona vydaný ministerstvem zdravotnictví plánoval výdaje na zdravotnictví snížit. Tento návrh počítal také s tím, že počet obyvatel se zdravotním pojištěním vzroste z 52% na 100%. Tento zákon měl být předložen ke schválení v roce 2011 (OECD 2010). Každoročně zvolení zástupci Bratrstva kritizovali podobu státního rozpočtu a navrhovali změnu daňového zákona. Kritika Bratrstva byla také mířena na korupci, podnikové monopoly a plýtvání veřejným rozpočtem (Hamzavy – Brown 2010:23-24).

Největší změna, kterou Muslimské bratrstvo navrhlo, se týkala bankovníctví. Záměrem Bratrstva bylo vytvořit bankovníctví postavené na islámských základech. Jejich cílem bylo vytvořit islámské banky, které by fungovaly na odlišném principu než banky komerční. Islámské banky by byly založené na almužně, tzv. zakátu. Zakát by byl odváděn islámským

bankám, které by následně finance přerozdělovaly chudým rodinám a nezaměstnaným lidem. Tímto způsobem plánovalo Bratrstvo bojovat proti světové finanční krizi. Koncept opět schválen nebyl (ibidem:26).

4.5 Popularita Muslimského bratrstva

Po volbách v roce 2005 skončilo období, ve kterém režim fungování Muslimského bratrstva toleroval. Mubárak se cítil být Bratrstvem ohrožen a ihned po volbách začal proti němu bojovat. Nejprve se režim pokusil o mediální diskreditaci a to tehdy, když na titulní straně svého časopisu *al-Fagr* zobrazil Akifa v nacistické uniformě. Později se režim uchýlil k zatýkání členů Bratrstva, například mezi březnem a srpnem 2006 bylo zatčeno téměř 700 jeho členů. Vše začalo již v prvním týdnu v březnu, kdy bylo pozatýkáno 20 vysoce postavených členů Bratrstva, včetně univerzitních profesorů, a zakázán časopis vydávaný Bratrstvem. Zatýkání pokračovalo během protestů namířených proti prodloužení platnosti mimořádného stavu. Další „útok“ na Bratrstvo byl podniknut v listopadu stejného roku. Studenti univerzity al-Azhar předvedli na protest proti zatýkání studentů při volbách do Svobodné studentské unie ukázkou bojových umění¹³. Toto studentské vystoupení bylo prezentováno ze strany vlády jako zastrašující akt Muslimského bratrstva. Bratrstvo bylo poté přirovnáváno k Íránské revoluční gardě nebo hnutí Hamás. Nastala další vlna zatýkání a také zmrazení účtů Bratrstva. Podle Bratrstva měla většina ze zadržených kandidovat v nadcházejících volbách do horní komory parlamentu. Zatýkání Muslimských bratrů pokračovalo i v dalších letech, přičemž režim se již neuchyloval jen ke standardnímu obvinění z členství v nelegální organizaci. V roce 2007 bylo 34 zatčených obviněno z terorismu, praní špinavých peněz a formování paramilitární skupiny. Již v minulé kapitole probírané ústavní dodatky byly zaměřeny především proti Muslimskému bratrstvu (Arafat 2009:173-177).

---

¹³ Volby do této neformální organizace se proměnily v tragédii, když do voleb zasáhli ozbrojenci s noži a mačetami. Desítky studentů byly poté ze školy vyloučeny. Všichni vyloučení studenti byli napojeni na Muslimské bratrstvo (Arafat 2009:175).

Boj vlády proti Bratrstvu měl ovšem jiný důsledek, než od něj Mubárak očekával. Přestože se straně NDP v roce 2010 povedlo s drtivou převahou vyhrát parlamentní volby¹⁴, negativní kampaně Bratrstvo neoslabovaly, naopak jeho popularita rostla (ibidem:173). Snaha vlády odstranit Bratrstvo z veřejného prostoru vedla spíše k zatraktivnění hnutí, rozšíření jeho členské základny a zvýšení vlivu (ibidem:182). Uvědomovalo si to i samotné Bratrstvo, které se snažilo postupy režimu proti nim zveřejnit a udělat tím ze sebe oběť (ibidem:180).

---

¹⁴ Bratrstvo neobsadilo ani jeden mandát, kvůli represivnímu opatření vlády přijatému v ústavních dodatcích v roce 2007 (Ikhwan web 2010).

5 ROK 2011 A ARABSKÉ JARO

5.1 Průběh

Arabské jaro vypuklo v prosinci roku 2010 v Tunisku. Rozsáhlé protivládní protesty vyvolal Muhammad Bouazizi, který se na protest proti policejnímu násilí upálil. Protesty se během chvíle rozšířily do okolních arabských zemí. Protestovat do ulic se v Tunisku vydali především mladí lidé. Velkou úlohu v Arabském jaru sehrála nová média, především Facebook a Twitter. V Tunisku měly protesty za následek svržení autoritativního režimu Ben Alího, který v lednu 2011 uprchl do Saúdské Arábie (Lynch 2012:12-13).

Měsíc po vypuknutí protestů v Tunisku se do ulic vydali také mladí lidé v Egyptě. Pád Ben Alího v Tunisku ukázal Egyptanům, že není nemožné svrhnout stávající autoritativní režim. Ačkoli se egyptská vláda, poučená z průběhu revoluce v Tunisku, rozhodla blokovat vysílání Al-Džazíry a internet, povstání nezabránila. První protest proti Mubárakovi byl svolán na 25. ledna 2011. Na náměstí Tahrír v Káhiře se shromáždil dav lidí, který požadoval odstoupení Mubáraka z funkce. I egyptský lid měl, podobně jako tuniský, mučedníka, který zemřel kvůli policejnímu násilí: Chálid Sa^cíd, který byl policií ubit v Alexandrii v červnu 2010. Další velký protest byl konán 28. ledna 2011. Protesty vedly k odstoupení Mubáraka dne 11. února 2011. Rozhodující roli sehrála armáda, která se přiklonila na stranu demonstrantů. Učinila tak proto, že chtěla zabránit případnému budoucímu nástupu Mubárakova syna do prezidentského úřadu, protože jako civilista bez vojenské minulosti by mohl ohrozit postavení, kterého armáda v Egyptě dosáhla (Lynch 2012:98-107).

5.2 Úloha Muslimského bratrstva

Dalo by se očekávat, že Muslimské bratrstvo, nejsilnější, nejpopulárnější a nejlépe organizované opoziční uskupení, se aktivně chopí příležitosti svrhnout Mubáraka a zapojí se do velkého protestu svolaného na 25. ledna. Opak se stal pravdou. Muslimské bratrstvo se do

protestu nezapojilo a odmítlo vyjádřit podporu protestantům na náměstí Tahrír. Důvod byl prostý. Výsledek protestu byl nejistý a Bratrstvo se nechtělo znovu dostat do situace, kdy vláda bude v obrovském množství zatýkat jejich členy. Vládní strategie s cílem zastrašit Bratrstvo tedy po letech dosáhla úspěchu (Pargeter 2013:162).

Zatímco do prvního protestu se Bratrstvo z výše uvedeného důvodu nezapojilo, do demonstrace konané 28. ledna už ano. V tuto dobu již demonstrace nabyla spád a bylo jasné, že existuje šance na úspěch, který tkvěl ve svržení Mubáraka. K nelibosti některých demonstrantů se Bratrstvo zapojilo do protestu se svým heslem „Islám je řešení“, přičemž jeho demonstrující členové drželi nad hlavami Korán (Wickham 2011:212). Přestože Bratrstvo veřejně prohlašovalo, že nechce povstání vést, ale být pouze jeho součástí, brzy začali jeho členové z davu „vyčnívat“. Bratrstvo zde uplatnilo své organizační schopnosti, kterých nabylo při pořádání charitativních akcí, a přebralo kontrolu nad pořádáním demonstrace. Bratři povznesli demonstraci na vyšší úroveň, když začali mezi demonstrující lid distribuovat jídlo, pití, příkrývky a poskytovat první pomoc zraněným. Patřili k prvním, kdo využil při demonstraci mikrofon a ujali se role ochránců protestujících (Pargeter 2013:162-163).

Během jednoho dne Bratrstvo převzalo kontrolu nad revolucí, které se původně nechtělo účastnit. Není proto divu, že především mladí sekulární lidé, kteří vyvolali první vlnu protestu, nevíтали Bratrstvo s otevřenou náručí. Panovali mezi nimi obavy, že Bratrstvo si přivlastní zásluhy, po pádu režimu se chopí moci a ustanoví islámský stát namísto liberální demokracie. I z tohoto důvodu vydalo Bratrstvo 4. února prohlášení, že se nehodlá po revoluci ucházet o post prezidenta ani sestavit vládní koalici v parlamentu (ibidem:162-163).

Dne 31. ledna prezident Mubarak jmenoval svého viceprezidenta: byl jím Omar Sulajmán, jehož úkolem bylo vyjednávat se všemi opozičními stranami. Demonstrující, včetně Muslimského bratrstva, však

dali jasně najevo, že vyjednávat nehodlají a i nadále požadují okamžité odstoupení Mubáraka z funkce. Bratrstvo však pochopilo, že pokud se chce ujmout moci v novém režimu, pouhá demonstrace na náměstí stačit nebude. Proto se 6. února nejvyšší vůdce Muhammad Badí^{c15} spolu s některými zástupci ostatních opozičních stran sešel se Sulajmánem na jednání o sestavení komise, která by měla změnit ústavní dodatky z roku 2007. Účast na jednání Bratrstvo vysvětlovalo pokusem zjistit, zda je vláda ochotna naslouchat požadavkům demonstrujících. Bratrstvo začalo v jednání s režimem vystupovat jako zástupce protestujících, ačkoli si rozbouřený dav na Tahríru jednání nepřál (ibidem:164-166).

Již jsem zmínil, že rozhodující roli v odstoupení Mubáraka z funkce sehrála armáda. Ta také, respektive její Nejvyšší úřad pro ozbrojené síly (SCAF), po jeho odstoupení převzala zemi do svých rukou. Muslimské bratrstvo pokračovalo v nastoleném kurzu a balancovalo mezi demonstranty a SCAFem. Pro Bratrstvo bylo žádoucí spolupracovat s armádou a členy NDP na transformaci režimu na demokratický. Zároveň však bylo nutné udržet si přízeň demonstrantů a jednat v „jejich zájmu“ (Wickham 2011:213).

Této cesty se Bratrstvo drželo velmi dobře. Po odstoupení Mubáraka z funkce se demonstranti na Tahríru dožadovali namísto vojenského dozoru vzniku civilní vlády. SCAF proto našel oporu v Muslimském bratrstvu, které chtělo spolupracovat. Tato spolupráce Bratrstvu poskytovala výhody. Tou nejdůležitější byla podoba dříve zmíněné komise, která měla pozměnit ústavní dodatky. Do čela této osmičlenné komise byl jmenován islamisticky orientovaný soudce. Muslimské bratrstvo skrze něho mělo velký vliv na podobu ústavních dodatků, které měly stanovit především další kroky k demokracii (ibidem:213).

---

¹⁵ Badí^c nahradil v lednu 2010 ve funkci odstoupivšího Akifa. Ten se rozhodl po neshodách uvnitř vedení Bratrstva nadále nesetrvávat ve funkci. Akif se stal prvním nejvyšším vůdcem v historii hnutí, který dobrovolně odstoupil z funkce a nesetřval v ní doživotně (Pargeter 2013:44-48).

Dva dodatky sestavené touto komisí bych označil za klíčové. Jeden z nich říkal, kdy a jak proběhnou prezidentské a parlamentní volby. Druhý pak určil, kdy a jak se bude sestavovat nová ústava. Muslimské bratrstvo díky svému vlivu prosadilo své návrhy. Pro Bratrstvo, které bylo v té době nejlépe organizovaným a populárním uskupením, bylo důležité uspořádat volby co nejdříve a novou ústavu vypracovávat až po volbách. Bratrstvo cítilo, že má šanci vyhrát ve volbách a podle jejich návrhu by ústavu vytvářela po volbách stočlenná komise, která by kopírovala rozložení sil v parlamentu. Nejen, že by Bratrstvo sestavilo vládu, ale navíc by mělo nejvýraznější vliv na tvorbu ústavy. Naproti tomu většina demonstrujících požadovala vytvoření ústavy před konáním voleb (Pargeter 2011:166-170).

Ústavní dodatky byly vypracovány podle požadavků Bratrstva, dodatky však musely být ještě schváleny v celostátním referendu. Aby si Bratrstvo zajistilo přijetí těchto dodatků, vytvořilo kampaň se slogany: *Volit ano znamená být s Bohem nebo Volit ne znamená být s Kopty*¹⁶ (citováno dle Pargeter 2013:169). V březnu byly tyto dodatky přijaty 77% hlasů (ibidem:169).

Jestliže se první čtyři měsíce po odstoupení Mubáraka nesly ve znamení spolupráce Bratrstva a SCAFu¹⁷, od července bylo možné sledovat mocenské soupeření mezi nimi. SCAF si uvědomil, že Egypt spěje k volbám, které vyhraje Bratrstvo a následně ovládne zemi. Armádní generálové se nejprve pokusili zajistit si po volbách vliv na složení parlamentu. V červenci přijali zákon, který vyhrazoval pro nezávislé kandidáty 50% křesel v dolní komoře a 68 z 93 křesel v horní komoře. Po velkém tlaku veřejnosti byl tento zákon upraven na 2/3 křesel pro nezávislé v dolní komoře a nakonec byl tento zákon v říjnu úplně zrušen. Po tomto neúspěchu se armáda zaměřila na získání vlivu nad tvorbou ústavy. Prosadila zákon, který umožňoval armádě vybrat 80 ze

---

¹⁶ Voting yes, with Allah or Voting no is siding with the Copts (Pargeter 2013:169).

¹⁷ Členové Bratrstva se neúčastnili dubnových a květnových demonstrací proti SCAFu a jeho vlivu na politiku (Pargeter 2013:171).

100 členů komise, která bude ústavu tvořit. Také přijala zákon, který přenášel pravomoc sestavit ústavu na SCAF, pokud komise ústavu nesestaví do 6 měsíců. Tento postup již nehodlalo Bratrstvo nadále tolerovat. V říjnu svolalo další masovou demonstraci proti armádě. Dosáhlo svého a SCAF nejen, že zákony zrušil, ale dokonce vydal nový zákon, kterým armádu podřizoval civilnímu vedení. Bratrstvo tak dosáhlo svých požadavků a navíc stouplu v popularitě u občanů, protože se opět postavilo na jejich stranu proti neoblíbené armádě (ibidem:172-174).

V listopadu a prosinci roku 2011 a v lednu roku 2012 proběhly parlamentní volby, které se ziskem cca 45% hlasů získala Strana svobody a spravedlnosti (Al-Jazeera 2012), založená v dubnu 2010 Muslimským bratrstvem (Pargeter 2013:171). Lídrem této strany byl ustanoven Muhammad Mursí, který se později v roce 2012 stal prezidentem; ve druhém kole prezidentských voleb získal 51,7% hlasů (Kirkpatrick 2012). Muslimské Bratrstvo se dostalo v Egyptě k moci.

6 ZÁVĚR

Muslimské bratrstvo prošlo dlouhým vývojem, ve kterém se střídala radikální a umírněná období tohoto hnutí. Dlouhé roky působení v ilegalitě a v opozici proti nedemokratickému režimu vedly k osvojení demokratických a pluralitních myšlenek ze strany Bratrstva. Právě tyto myšlenky považuji za jedinou zásadní změnu v jeho ideologii. Muslimské bratrstvo bylo vystavěno na odporu k westernizaci, kapitalismu a nadvládě Velké Británie. Bratrstvo si zakládalo na prosazování islámu a islámské kultury. Dnešní Muslimské bratrstvo má stále základ v islámu a bojuje proti westernizaci, kapitalismu a nadvládě cizích mocností. Důkazem toho byla kritika Mubárakova režimu za odklon od islámské kultury a prosazování západních hodnot, dále pak snaha o zavedení islámského bankovního systému a nakonec nesmíření se s mírovým stavem mezi Egyptem a Izraelem. Muslimské bratrstvo tedy nebojuje proti okupaci ve vlastní zemi, přesto boj proti cizí mocnosti stále zůstává jedním ze základních cílů. Namísto rozbrojů s Velkou Británií Bratrstvo bojuje proti Izraeli a okupaci Palestiny. Jedinou podstatnou změnou v ideologii je tedy příklon k demokratickým hodnotám.

Přestože byly volby v roce 2005 prezentovány jako svobodné, zprávy z agentur, které tyto volby monitorovaly, dokládají opak. Výsledky voleb byly zmanipulované. Jako svobodné byly volby pouze prezentovány, protože Mubárak udělal tyto volby pluralitní. Chtěl tím však pouze předejít dalším podobným demonstracím, jaké rozpoutaly na začátku roku 2005 Muslimské bratrstvo a hnutí Kifájat. Úspěch Muslimského bratrstva byl zapříčiněn zvýšením počtu mladých občanů v Egyptě. Nárůst populace měl za následek vyšší míru nezaměstnanosti, hlavně mezi mladými lidmi. Teorie Lisy Blades se dá tedy označit za relevantní.

Muslimskému bratrstvu se v parlamentu nepodařilo dosáhnout větší demokratizace a ochrany lidských práv. Všechny jejich pokusy vyšly naprázdno. Naopak jako reakce na jejich úspěch ve volbách a jejich

kritické vystupování proti režimu byly přijaty ústavní dodatky, které v Egyptě ještě více posílily autoritativní režim prezidenta Mubáraka.

Bratrstvo neuspělo ani s cílem islamizovat zemi. Egypt se pod režimem Mubáraka stále více westernizoval. Ochrana žen a jejich práv v Egyptě stoupala, avšak neubírala se směrem, kterým by si Bratrstvo přálo. Dá se říci, že postavení ženy v Egyptě se mírně zlepšilo, avšak Muslimské bratrstvo znovu neuspělo s prosazením svých cílů. Ani na poli ekonomiky nezaznamenalo hnutí úspěch. Vláda i nadále schvalovala své rozpočty beze změn a stát fungoval na tržním hospodářství bez výraznějšího přerozdělování financí.

Programové cíle v parlamentu se Muslimskému bratrstvu ani přes výraznou aktivitu prosadit nepodařilo, protože vládnoucí strana NDP prosazovala vlastní politiku a na připomínky Muslimského bratrstva nebrala zřetel. Snaha Bratrstva dosáhnout demokratizace a islamizace režimu se dokonce ukázala být kontraproduktivní. Tato kontraprodukce byla však pro Muslimské bratrstvo v roce 2011 přínosná. Bratrstvo se etablovalo jako nejsilnější a nejlépe organizované opoziční uskupení. Protivládní aktivita, stejně tak jako kroky vlády mířené proti Bratrstvu, zajistila organizaci popularitu mezi egyptskými obyvateli. Jejich úspěch ve volbách přinutil režim udělat kroky, které narušovaly občanská práva. To byl podle mého názoru klíčový fakt, který vyvolal revoluci v roce 2011 v tak velkém rozsahu. Ačkoliv se Muslimské bratrstvo revoluce nejprve neúčastnilo, jejich organizační schopnosti je dovedly do čela revoluce. Těmto dovednostem se hnutí naučilo v dlouholetém fungování v ilegalitě, kdy se muselo vypořádávat s represemi a bylo nuceno se přizpůsobit režimu. Tyto dovednosti jim umožnily vyjednat nejlepší podmínky pro vlastní fungování v nadcházejícím režimu. Díky nim se dostalo Bratrstvo k moci.

7 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

Literatura

Al-Mahri, A. B. (2006). Biography. In: Qutb, Sayyid – al-Mahri, A. B. ed., *Milestones* (Birmingham: Maktabah Booksellers and Publishers).

Arafat, Alaa Al-Din (2009). *The Mubarak Leadership and Future of Democracy* (New York: Palgrave MacMillan).

Blaydes, Lisa (2011). *Elections and Distributive Politics in Mubarak's Egypt* (New York: Cambridge University Press).

Darraj, Susan Muaddi (2007). *Modern World Leaders. Hosni Mubarak* (New York: Chelsea House).

Gombár, Eduard (2009a). Moderní Egypt. In: Bareš, Ladislav – Veselý, Rudolf – Gombár, Eduard, *Dějiny Egypta* (Praha: Lidové noviny).

Gombár, Eduard (2009b). Soudobý Egypt. In: Bareš, Ladislav – Veselý, Rudolf – Gombár, Eduard, *Dějiny Egypta* (Praha: Lidové noviny).

Kropáček, Luboš (1993). *Duchovní cesty islámu* (Praha: Vyšehrad).

Kubát, Michal (2010). *Politická opozice v teorii a středoevropské praxi* (Praha: Dokořán).

Lynch, Marc (2012). *The Arab uprising. The unfinished revolutions of the new Middle East* (New York: PublicAffairs).

Mareš, Miroslav (2003). Polyarchie. In: Hloušek, Vít – Kopeček, Lubomír eds., *Demokracie. Teorie, modely, osobnosti, podmínky, nepřátelé a perspektivy demokracie* (Brno: Masarykova Univerzita, Mezinárodní politologický ústav), s. 251-257.

Mitchell, Richard P. (1993). *The Society of the Muslim Brothers* (New York: Oxford University Press).

Pargeter, Alison (2013). *The Muslim Brotherhood. From Opposition to Power* (London: Saqi Books).

Pelizzo, Riccardo – Stapenhurst, Frederick (2013). *Parliamentary Oversight Tools. A Comparative Analysis* (New York: Routledge).

Zollner, Barbara H. E. (2009). *The Muslim Brotherhood. Hasan al-Hudaybi and ideology* (Abingdon: Routledge).

Časopisy

Bernard-Maugiron, Nathalie (2008). The 2007 Constitutional Amendments in Egypt, and Their Implications on the Balance of Power. *Arab Law Quarterly* 22 (2008), (https://recherche-iedes.univ-paris1.fr/IMG/pdf/constitutional_amendments_in_Egypt.pdf, 4. 3. 2014), s. 397-417.

El-Ghobashy, Mona (2005). The Metamorphosis of the Egyptian Muslim Brothers. *International Journal of Middle East Studies* 37 (3), s. 373-395.

Elad-Altman, Israel (2006). Democracy, Elections and the Egyptian Muslim Brotherhood. *Current Trends in Islamist Ideology* 3 (1), s. 24-37.

Wickham, Carrie Rosefsky (2011). The Muslim Brotherhood and Democratic Transition in Egypt. *Middle East Law and Governance* 3 (2011), s. 204-223.

Internetové zdroje

Al-Jazeera (2012). *Interactive. Full Egypt election results*, 1. 2. 2012 (<http://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2012/01/20121248225832718.html>, 19. 4. 2014).

Ali, Mariam (2008a). Egypt's child protection law sparks controversy. *Ikhwan web.* 24. 7. 2008 (<http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=17432>, 22. 4. 2014).

Ali, Mariam (2008b). The Muslim Brotherhood Does Not Support Female Circumcision. *Ikhwan web.* 13. 6. 2008 (<http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=17254>, 22. 4. 2014).

Amnesty International (2007). *Egypt. Proposed constitutional amendments greatest erosion of human rights in 26 years* (<http://www.amnesty.org/en/library/asset/MDE12/008/2007/en/c8ee06dc-d3a5-11dd-a329-2f46302a8cc6/mde120082007en.html>, 11. 4. 2014).

Azarva, Jeffrey – Tadros, Samuel (2007). The Problem of the Egyptian Muslim Brotherhood. *Ikhwan web.* 2. 12. 2007 (<http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=14768>, 28. 3. 2014).

Hamzavy, Amr – Brown, Nathan J. (2008). The Draft Party Platform of the Egyptian Muslim Brotherhood. Foray Into Political Integration or Retreat Into Old Positions?. *Carnegie Papers* (89), (http://carnegieendowment.org/files/cp89_muslim_brothers_final.pdf, 22. 4. 2014).

Hamzavy, Amr – Brown, Nathan J. (2010). The Egyptian Muslim Brotherhood. Islamist Participation in a Closing Political Environment. *Carnegie Papers* (19), (http://carnegieendowment.org/files/muslim_bros_participation.pdf, 4. 3. 2014).

Chasmar, Jessica (2013). Egypt's Muslim Brotherhood to Coptic Christians: Convert to Islam, or pay 'jizya' tax. *The Washington Times.* 10. 9. 2013 (<http://www.washingtontimes.com/news/2013/sep/10/egypts-muslim-brotherhood-convert-islam-or-pay-jiz/>, 22. 4. 2014).

ICM (2005). *Independent Committee on Election Monitoring (Egypt) Phase III Press Statements* (https://www.ndi.org/files/1957_eg_icem_pressreleases_120105.pdf, 13. 3. 2014).

Ikhwan web (2006). *Muslim Brotherhood Rejects Al Zawahri Statements and Stresses on Peaceful Reform* (<http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=4993>, 27. 3. 2014).

Ikhwan web (2007). *The Muslim Brotherhood's Program*. 13. 6. 2007 (<http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=811>, 9. 4. 2014).

Ikhwan web (2010). *Egypt's 2010 Election – Fraud, Oppression and Hope for Change* 15. 12. 2010 (<http://www.ikhwanweb.com/article.php?id=27550>, 16. 4. 2014).

IRI (2005). *2005 Parliamentary Election Assessment in Egypt* (<http://www.iri.org/sites/default/files/Egypt's%202005%20Parliamentary%20Elections%20Assessment%20Report.pdf>, 15. 3. 2014).

Kirkpatrick, David D. (2012). *Named Egypt's Winner, Islamist Makes History. The New York Times*. 24. 6. 2012 (<http://www.nytimes.com/2012/06/25/world/middleeast/mohamed-morsi-of-muslim-brotherhood-declared-as-egypts-president.html?pagewanted=all>, 19. 4. 2014).

Knoema (2012). *Democracy index 2012* (<http://knoema.com/bhplike/democracy-index-2012>, 11. 4. 2014).

Lipka, Michael (2013). *During the turmoil in Egypt, Christians have faced continued violence. Pew Research Center*. 19. 8. 2013 (<http://www.pewresearch.org/fact-tank/2013/08/19/during-the-turmoil-in-egypt-christians-have-faced-continued-violence/>, 29. 3. 2014).

Minority Rights Group International (2013). *Copts* (<http://www.minorityrights.org/3933/egypt/copts.html>, 22. 4. 2014).

Moran, Michael (2006). Terrorist Groups and Political Legitimacy. *Council on Foreign Relations*. 16. 3. 2006 (<http://www.cfr.org/terrorism/terrorist-groups-political-legitimacy/p10159>, 27. 3. 2014).

OECD (2006). Egypt in *African Economic Outlook 2006* (OECDPublishnig, http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/development/african-economic-outlook-2006/egypt_aeo-2006-13-en#page1, 2. 3. 2014).

OECD (2008). Egypt in *African Economic Outlook 2006* (OECDPublishnig, http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/development/african-economic-outlook-2008/egypt_aeo-2008-14-en#page15, 9. 4. 2014).

OECD (2008). Egypt in *African Economic Outlook 2010* (OECDPublishnig, http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/development/african-economic-outlook-2010/egypt_aeo-2010-29-en#page17, 23. 4. 2014).

OSN (2014). *Millenium Development Goals Indicators* (<http://mdgs.un.org/unsd/mdg/Data.aspx>, 10. 3. 2014).

8 RESUMÉ

Objectives of this bachelor work was to assess activity of Egypt's Muslim Brotherhood in Shura Council in term 2005-2010 and find out the causes of its success in 2011 elections. This study is following the evolution of Muslim Brotherhood from the origin to the end of the year 2011. It shows that it is not a big difference between Brotherhood's foundation statutes and current statutes. The analysis of 2005 People's Assembly elections proves manipulation of these elections in favour of the ruling National Democratic Party. The need for cheating was result of Brotherhood's increased popularity. Muslim Brotherhood did not push through its draft laws in People's Assembly, moreover its active criticism of authoritative regime led to release of 2007 Constitutional amendments by government. These suppressed civil and political rights. However this result in huge demonstrations in January 2011. Because of the leading opposition role, the Brotherhood was very popular and it was able to win the first post-revolution polls.